МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 59 (4072). | ШИНАРДИ, 18 май 1965 шу. | Мах 2 кеп.

ЛОАРХIАМЕ ДЕНОШ

Колхозийн совхозийн кхашка дIайийна йоалаш латт бIаьсти юв культураш. 15 май тIанкхоачаш бIаьсти ювча культураша дIалаьцай 186 эзар гектар, вешта аьлча плана 96 процент хул цунах. БIаьсти тIехьагIа юв культураш хIанз планал тIех дIаювш доахк Грозненски, Надтеречни, Наурски, Шелковски районашкара боахамаш.

Ха во латташехьа а бIаьсти юв культураш лоацача ханашна дIайийнай, даьча балхий дикал лахха а йолаш.

Укх шера дикка дукхагIа дIайийнай гидуаргаш, шекара свекла, коартолаш, ихьйола культураш.

ХIанз дуга дIадувш боахк кхашкара къахьегамхой. Из лоархIаме культура хIанзлехьа а 457 гектара тIа дIайийнай.

Лахха хьувкъам баккхара дIайийнача культурашта Iунал де деза ха хьазттай кхашкарча къахьегамхошта. ДIайийнача хIамашта шийн ханнахьа а дика а гIулакхаш делга, дIадахача шерашка санна дIайийна хIамаш оасарашка йоа ца яйтилга, хьувкъамаш лох ца дайтилга — республика берригача механизаторийн кхаш леладерийн лоархIамегIа дола денхар да.

Республика кхашка

БАЛХАШ ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ

1900 гектар комсаш я Наурски района «Наурский» совхозе. Уж дика хьувкъае лерхI совхоза болхлоша. Соахка юкъера лаьрхIача 25 центнер мара яланзар комсаш. Укх шера хIара гектара тIара 55 центнер комсаш чу а ена, паччахьалкхенга уж йоххара план дикка тIехкхоачашъярца КПСС ЦК мартовски Пленума решенешта дизза жоп лургда цар. Соахкарчул кхоза дукхагIа доход лургья комсаша совхоза укх шера.

Бакъда атта дац из кхоачашде, хIана аьлча, кIезига ба совхозе болхлой. 1900 саг хила везача комсашта гIулакх деш 500 совгIа саг мара вац, цудухьа денна 3—4 норма кхоачаш а еш къахьега дийзад хIара болхлочун укх бIаьсти.

Эгтара дикагIа вIаштIехьбаькхаб къахьегам Дмитриенко Петра кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада. Совхозе эгтара хьалха болабелар цу бригада болхлой комсаш хьаястен яIен. Апрель бутт а бовлехьа яьлар бригада из болх чакхбаьккха.

Денна шишша-кхоккха норма кхоачашъеш къахьийгар укхаза Иванченко Александра, Карпова Аннас, Лепещенко Лидиняс, Алиева Зинас, кхы дуккхачар.

ХIанз чакхдоалаш латт бригаде дерригa балхаш. Зенера садоахка хIамаш йоаяра молхаш теха а комсашта культиваци яь а баьнна, хий дуллаши минеральни удобренеш товсаши ба бригаде.

Иштта чакхдоалаш латт комсашта ду балхаш №№ 1, 3, 7, йолча бригадашка а. Комсашта молхаш тохаш культиваци еш ба цу бригадашка. Эгтара сихагIа лел из болх Лещенко Аннас кулгалдеча бригаде.

Из болх дика лелабу Гайворонская Евгенияси Куцов Александреи. Денна 4—5 эзар литр молхаш кийчъю цар.

Къахьегама овсарле лахха йолаш къахьегаш ба трактористаш Чухалдин Владимири Жуков Ивани. Норма бархI гектар мара йоацача сменах 14—18 гектара тIа молхаш тох царех хIаране. ХIанзa а 240—260 гектара тIа тайсай цар уж.

Кхы а чехкагIа булургбар из болх нагахьа санна агрегаташта молхаш хьатIакхухьаре. Уж хьатIа ца кхахьар бахьан долаш хIара 340—500 минут массаза йоал кIезигагIа яле а 700—800 метр гаьна дIатIа аха деза тхо молхаш кийчъеча эстакадана. Из бахьан долаш дукха ха зехьа йов. Бакъда из вIаштIехьдаккха низ дIакхачац совхоза. Наурски района сельхозтехника отделене из гIулакх кхоачашдара пхи автомашин яла езаш яр, амма цо машинаш лац.

Яь йоалаш латт А. Лещенко бригадерча комсашта культиваци а. Цу балха тIа хьокхам телаш ва тракторист Назаров Василий. Дийнахьа пхе гектара мара е ца езача 12—15 гектара культиваци ю цо.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

ССС Р МИД-е

ССС Р кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела М. В. Зимянина 15 мае ССС Р-ера Австрале посол Дж. Р. Роулэнд тIа а ийца, цунга дIахьийра, Америка ВIашагIкхийттача Штаташа Вьетнаме лоаттабеча агрессивни тIема юкъе дакъа лацара Къулбехьен Вьетнаме гIашлой батальон яхийта аьнна Австрале правительства яь решени дунен халкъашта юкъера лоархIамегIара нормаши Вьетнамах лаьца 1954 шера оттаяь Женевски соглашенеши телхаяр санна лоархIаш хилар. Духьала а гунахьа доацаш а вьетнамски халкъа духьала агресси йолаяра наькъа тIа отташ латт Австрали.

Вьетнама Демократически Республика правительства 1-ча мае яьча шийн заявлене тIа Австрале правительства из гIулакх чIоагIа харцахьа а лаьрхIар, йоккха протест а елар. Советски правительства йизза хьаллоац ДРВ правительства из заявлени. Советски правительства шийн декхар лоархI Вьетнама хьакъехьа лакхе йийца политика а леладеш, вьетнамски халкъа духьала гуччахьара агресси йолаяра наькъа тIа этта, Австрале правительства шийн гIулакхах дала тарлуча зуламашта хьалхара шийна тIаэцар цIенхашттара бехктокхам хилара Австрале правительства уйла тIаерзаелга.

Дж. Р. Роулэнда аьлар, из заявлени Австрале правительствагара дIакхоачийтаргья ше.

(ТАСС).

ЛАЛ БАХАДУР ШАСТРЕ СИЙНА

Советски Социалистически Республикай Союза правительства 15 мае Йоккхача Кремлевски двореце прием йир Инде Премьер-Министра Лал Бахадур Шастре сийна. ДоттагIал долча Инде правительствана керте латтачунца цхьана бар ССС Р-е из воагIаш цунна улувбаьнна баьхка нах.

Советски оагIонгахьара цига бар Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, Б. Н. Пономарев, кхыбола официальни нах.

Хьаьшта юкъе бар ССС Р-е аккредитованни йолча дипломатически представительствашта керте латтараш, советски кхыча мехкашкареи журналисташ.

Безаме, доттагIал тIехь чакхъяьнна из прием йолча хана ССС Р Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинеи Лал Бахадур Шастреи къамаьлаш дир.

(ТАСС).

БОЛХ ДИКА ВIАШТIЕХЬБАЬККХА

Мая сийна социалистически вахте эттача «Экажевский» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене къахьегамхой дIахо а толамаш доахаш ба бIаьстан балхаш тIа.

ХIанзле а дукха балхаш даьд цар юртбоахама культурай хьувкъама лард йоллаш а. Масала, отделене механизатораша дика аьха Iодиллад 1500 гектар лаьтта, дIайийнай 30 гектар горох, 150 гектар кен, 50 гектар—вIашагIъэяь горохи кени, 40 гектар—шекара свекла, дIайийна боалаш латт коартолаш. 600 гектара тIа юврргья уж укхаза.

Кхашка кхоачам хиллал удобренеш тайсай. Коартолаш дIаювча хана а тессар удобренеш.

Болх дика бу механизатораша Гиреев Макшарипа, Евлоев Хьажбикара, Хидриев Тархана, Хидриев Къурейша, Халухаев Идриса, кхычар. Шоай балха нормаш хIара денна 120—130 процент кхоачаш а еш къахьийгар цар коартолаш дIаювча.

ДIаювргIйола коартолаш кийчъераша баь болх белгал ца баькхача йиш яц. 1500 тонн кортолаш хержар отделене къахьегамхоша. Указа дика къахьегарца белгалбаьлар цхьан дийнахьара норма 5 центнер йолча 8—9 центнер коартол хоржаш хинна Талдиева Зайба, Евлоева Роза, Оздоева Умрайхан. Иштта хьокхаме бир из болх Альдиева Найбас, Цечоева Любас, Евлоева Тайхьанта.

Дуккхача наха бартаца тIагIертта къахьегарах торо хилар соахкарчул дикагIа балхаш чакхдаха. Соахка май бутт бовллалца дIайийна баланзар коартолаш, дIайийна ца боалаш гоайир хьажкIаш а.

— Массехк ди мара дац тхо хьажкIаш дIае доладенна, — йоах отделене кулгалхочо А. Оздоева. — Лоацача хана дIайийна довла дезаш да тхо уж.

Кхашка безаме, бартаца болх беш боахка отделене къахьегамхой бIаргабайча тешаргва цар шоай дош дизза кхоачаш дергхиларах. Укхаза а, массанахьа санна, КПСС ЦК мартовски Пленума исторически решенеша оарцагIбаьхаб нах. Цудухьа соахкарчул дуккха а дикагIа а лел кхашкара балхаш.

Дерригача гIулакхашка хьежача гуш да юрта боахама продукташ мехка дукхагIа яла а уж кхеярга дIабода мах лохбе а гIерташ тха къахьегамхой хилар.

М. ДАСКИЕВ.

ХЬУВКЪАДЕРГДА ЯЛАТ

Тха механизированни звенос хьалкхею хьажкIаш. Укх шера ялатийна лаьрхIа 200 гектара тIа дIайийнай оаха из культура. ХIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца лерхIаш да тхо, цо торо хулийтаргья хьажкIаш хьалкхееш дIабода мах 60—65 кепиг лохбе.

Тха хIара агрегато цхьан дийнахьа дIаювр 20 гектара тIа хьажкIаш. Иштта дика болх бе вIаштIехьдаьлар тха бархI мугI болча хьажкIаш дIаювча кердача сеялкашца оаха хIамаш дIаерах.

ХьажкIаш дIаелехьа дукха лаьтта кийчдеш балхаш дир звенос: ханнахьа зяба тIа макхаш даьхар, шозза культиваци йир.

ХьажкIаш дIайийна даьнначул тIехьагIа мугIараштa юкъера обработка дика чакхйоаккхаргья.

Цул совгIа 20 гектара тIа гурахьа дIадийна кIа кхедергда тха звенос.

ТIехдика бIаьстан юхьера обработка яр бахьан долаш дика хьатIадаьннад «безостая-1» яха кIа. ХIара гектара тIара 25 центнер кIа чуэца лерхI тха звенос.

Кхашкара балхаш тIехдика леладе кхы а цхьа трактор эш тхона. Совхоза дирекции шоллагIча отделене кулгалхойи из тхона вIаштIехьяккха хьожаргба аьнна хет тхона.

Б. ЭДИСУЛТАНОВ,
Шаьла района «Джалка» совхоза шоллагIча отделене механизатор.

БУРУВ 'ДЕТТАРИЙ ЙОККХА КОТАЛО

Мехкдаьтта тохкаш дика дакъа лоац «Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча кIоарга бурув деттача контора коллективо.

Къаьстта дика къахьегаш хьайоагIа мастера Левшин Александра кулгалду бригада. Цар бурув детташ хинначa № 827 йолча скважина укх деношка мехкдаьтта кIедж техар. Из къахьегама толам боаккхаш дика къахьийгар бурильщика Медведев Григоре, бурув деттачун гIонча Хамхоев Бориса, Каплюк Антонинас, Корнев Алексея, Пахом Петра, кхычар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Каплюк Антонина, Корнев Алексей, Пахом Петр, мастер Левшин Александр.

Е. Недеря сурт.

МЕЛА КIАЛХАРЧА ТIОАНАШКАРА НИЗ БОЛА ФОНТАН

МалгIабикерча бурув деттача цхьоалагIча контора мехкдаьтта лехараша апрель бетта задани тIехкхоачашъяьй, 1 Майнеи Сийлахь-йоккхача Коталон 20 шу дизаран производственни толамашца накъа а боагIаш. Яхьера хьокхамаш дика хиларах царна хьожаяьй профсоюза промыслови комитетеи «Малгобекнефта» мехкдаьтта управленеи карара кара тела ЦIе байракх. Май бетта а иштта башха-дика лел цар гIулакхаш. Шина кIиран вли 123 процент кхоачашъяьй. Наьха санна дика къахьег мастерий коммуниста Цогоев Биксултанеи комсомольца Остапенко Николаеи бригадаша.

— Цхьаькха а дика кхаа дIабаьржар МалгIабика промыслашка гIолла, — аьнна хоам бир цхьоалагIча контора производственно-технически отдела начальника Денисенко Борис Степановича. — 14 мае сарахьа мастера коммуниста Левшин Андрей Ивановича бригадо яьккхача № 827 йолча скважино 3.273 метр лаьттанна кIалхара мехкдаьтта йоккха кIедж техар. Из тхона лоархIаме да, хIана аьлча Тирка дукъ тIа эгтара хьалха кIалхарча мела тIоанашкара даьккхад из мехкдаьтта. Арматура кортилган турбайл арахьарча моттиган тIабаха низ Iалаьмате боккха ба.

МалагIа лоархIам болаш да из вай республикана? Из событи йоашхилга дийхар оаха «Грознефта» объединене керттерча геологага Паччахьалкхен преме лауреатага Тилюпо Владимир Андреевичагара.

— № 827 йолча скважина чура техача мехкдаьтта кIежо бакъдир, — аьлар цо, — геологашта хийттар. ХIанз тхо тийшад, мела кIалхара тIоанаш укхаза а мехкдаьтта доаллаш хиларах. Цо вай республикана керда перспективаш хьаелл, мехкдаьтта запасаш совйоах. Цу тайппара, практико хьахьекхад, 150 километр хIана дац аьнна дIаьха долча Терски дукъа ченашка Iалаьмате дукха «Iаьржа дошув» доаллаш хилар.

БАРХIЛАГIЧА ШЕРА ЧОТАХ

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш дукха установкаш я Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе. Царна юкъе шийн къахьегама хьокхамашца белгалъяьнна я Вязникова Таисия Павловнас кулгалду № 21—24 йолча установка коллектив. Завода установкай коллективашта юкъе эгтара хьалха коммунистически къахьегама сийлен цIи яьккхарех я из. Цига болх бераш берригаш а кхалнах ба, дукхагIбараш кагирхой а болаш.

Цу барттайнача коллективо доккхий декхараш тIайийцад семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Валови продукци арахецара шера план 28-ча апреле кхоачашъе а планал совгIа эзараш тоннаш сийрда продукци арахеца а лаьрхIадар технологаша. Цул совгIа йоккхача химе фонда юкъе хьоргда 5 эзар сом ахча.

Уж декхараш тоIамцIа кхоачашдеш я установка коллектив. Апрель бетта юкъ екъаеннача деношка валовии сийрдеи продукци арахецара ворхI шера план кхоачашъяьй установка технологаша. Цу хана денз хьа бархIлагIча шера чотах арахийца продукци итташ эзараш тоннаш я.

Къахьегама толамий дикагIйола лард я болх нийса вIаштIехьбаккхари, чурча резерваех бизза пайда эцари, — йоах технологаша. Из да а да иштта. Шерагара шу массаза дала цу коллективо дукхагIа къахьег установка технологи эргайоаккхаш, цунга хьежжа совъювл арахеца продукци. Укх шера балха юкъейихьай сийрдача мехкдаьтта продукташта электронасаждени яра метод. Цу гIулакхо дикка лакхъяьй арахецача продукце дикали къахьегама овсарлеи. ХIанз дукха балхаш да цига деш установка шеръяра. Уж йистедаьлча йоккхагIа хургья установка мошность.

Укх тIеххьарча хана къаьстта чIоагIа къовсам лоаттабу йовш йола мехкдаьтта продукташ кIезигьяра. Цу даькъе установка болхлоша кийч а яь дукха мероприятеш балха юкъейихьай. Царех лоархIамегIа яр я мехкдаьтта продукташ увш дола отстойнике латта хий уж хьа а къоастаеш, автоматически цIенлеш хилар. Цул совгIа хIара сменах отстойникашка дIаухача хина анализ ю, нагахьа мехкдаьтта продукташ йовш хилар анализо хьахьокхе, технологаш сиха оарцагIа а баьле балха юкъера дIадоаккх из.

Московскии Ленинградскии предприятей болам юг раьза хинна хьаллаьцаб установка коллективо. Арахецача продукце дикал лакхъяра хаьдда йола мероприятеш кийч а яь хьинар кхо ца деш къахьегаш я из. Укх дIабахача биъ бетта цхьа моттиг нийсъеннаяц оаха арахецача продукцена юкъе брак йолаш, — йоах Таисия Павловнас.

Коллектив барт тайна хилар хьахьокхаш дукха масалаш да. Дукха ха йоацаш балха ца йоагIаш йисар установкерча технологех цаI. Цун метта шоллагIча сменах болх бе сои-сои соцаргья яхаш яр хIараяр. ЦаI цун метта болх бе сеца а сеца, вожаш из фу бахьан долаш цIагIа йисай хьажа бахар. Гучадаьлар цамогаш хинналга. Укх шин-кхаь шера къахьегама дисциплина толхаяь а моттиг нийсъеннаяц. Иштта яха а ях къа а хьег дуккхача къамех латтача коллективо.

Ши шегIа хьахулаш дац коллектива карагIлувла дикадараш. БоккхагIболча технологаша шоай балха опыт дIа а луш кхетабу керда балха баьхка е опыт кIезига йолаш бараш. ЧIоагIа лоархIам болаш я установке болх беш йола коммунистически къахьегама школа. Цига ювц дикагIйола опыт, хьалха заняти хилча денз балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш. Уж кхы ца нийсдалийтара де дезараш а дувц.

Цхьа бутт совгIа ха мара йисаяц семилетка тIеххьарча шера хьалхара ах шу диза. Из дика кхета а деш беррига низ тIабахийта къахьегаш ба технологаш. Къаьстта дика къахьегаш ба технологаш нн. Павлова, Даншина, Воробьева, Гимадиева, Баулина, кхы дуккха бараш.

Б. КОСТОЕВ.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА

НИЙСЛЕ

1965 шера, семилетка тIеххьарча шера производственни план ханал хьалха кхоачашъяр духьа социалистически ях дIайолайир укх шера Грозненски химически комбината сий долча коллективо.

Из инициатива КПСС обкома мога а йир, вай республикерча ерригача предприятеша хьал а лаьцар. Из иштта шерра хьаллаьцар хIара предприяте балха технико-экономически хьокхамаш тоадара даькъе дIахо толамаш даха, производственни план кхоачашъяра даькъе укх шера тIехьаюсаш цхьаккха коллектив ца хилийта аьнна социалистически декхараш тIайийцача «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей ерригача коллективаша а.

Укх шера хьалхарча квартале а 4 бетта а баьча балха итогаш еш белгалдаккханза даргдац мехкдаьтта чакхдоахарий дош харц хулаш ца хилар.

Мехкдаьтта продукташта планировании реализации еча нийслуш йола йоккхий халонаш эша а еш, бIарчча хьайийцача ерригача объединене гIолла дика результаташ яьхай дикагIа йола мехкдаьтта продукташи химически синтеза продукташи яхара, къахьегама овсарле лакхъяра а дуккха кхьдола технико-экономически хьокхамаш тоадара а.

Переработка яра оттабаьча боарама план ханал хьалха 102,1 процент кхоачашъяьй, хьалхарча квартале ерригa продукци арахецара план 102,3 процент кхоачашъяьй, 4 бетта план — 102,1 процент. Товарни продукци арахецара хьалхарча квартала план 100,9 процент кхоачашъяьй. Халкъа боахама эшача гIулакхашта планал совгIа арахийца продукци 939 эзар сома маьха я.

Соахка цу ханаца нийсдича 11,8 процент дегIаденад укх шера 4 бетта промышленни продукци йоаккхилга, цу даькъе мехкдаьтта чакхдоаккхилга — 11,5, химически промышленносте — 296 процент.

Технологически процессашта автоматизаци яраи халача балхашта механизаци яраи тIаерзаяь мероприятеш юкъекхухьаш даим болх бар бахьан долаш планах лаьрхIачул совгIа 2,2 процент лакхъеннай къахьегама овсарле 4 бетта ерригa объединени хьайийцача.

Дика кхояьй дIайодаш йола Iы, электроэнерги, реагенташ.

Укх шера 4 бетта производственни план кхоачашъяра даькъе дика хьокхамаш даьхад Грозненски химически комбината, план 102,3 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле планахчул 3,2 процент лакхъеннай 1-ча квартале.

Планал совгIа эзараш тоннаш яьхай химически синтеза керттерча продукце, цу даькъе: синтетически этилови спирта эзар совгIа тонн, полиэтилена бIаьш тоннаш. Къаьстта дика къахьийгар синтетически этилови спирт доаккха объекташ лелаеча коллективаша.

Башха-дика къахьегама толамаш даьхад директор нов. Костюченко волча Грозненски крекинг-завода коллективо.

Коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш йолча цу коллективо 4 бетта ерригa продукци арахецара план 107,8 процент кхоачашъяьй, хIаьта соахка цу ханналца яькхачунца нийсйича, из дукхагIа хиннай 69 процент. Къахьегама овсарле планахчул 6,7 процент лакхъеннай 1-ча квартале.

Укх шера хьалхарча квартале коммунистически къахьегама сий дола цIи еннай 587 саг чувоагIача кхаь цеха, 8 участкана, 15 установкана, 92 бригадана, 1250 сага.

Производственни план кхоачашъяра даькъера шийн темпаш лохъялийтац хIанз вIаштта кхаь шера коммунистически къахьегама сий дола цIи лелаеш хьайоагIача Грозненски нефтемаслозавода коллективо. ДIадахача шера хьалхарча 4 бетта хийцачул 22,5 процент дукхагIа промышленни продукци арахийцай цу заводо укх шера хьалхарча 4 бетта, ер шу хьадоладелча денз планал совгIа эзараш тоннаш дикагIча продукце арахийцай завода коллективо.

Даьтта даккхара технологи тоаяр духьа цахаддаш къа а хьегаш, завода коллектива вIаштIехьдаьннад эгтара дарегIа дола машиндаьтта хьаде, хIаьта цун дикалга диллача вай мехка эгтара дикагIа лоархIаш духьнен халкъашта юкъерча рынке хоатташ а да из даьтта.

Ерригача объединене производственни хьокхамаш кхы а дикагIа хила йиш йолаш дар, нагахьа санна предприятей ерригача коллективаша шоашта вахаро хьалхашка увттаду декхараш цхьатарра кхоачашдоре.

Хала хете а, аланза даргдац, укх шера 4 бетта Грознерча объединенешин коллективо валови продукци арахецара план кхоачашъяьнза хилар. Декхар тIадисар итташ эзараш сома маьха продукци хьа ца луш йисача Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха заводи производственно-товарни контореи санна йолча предприятешта.

Балха хьокхамаш къаьстта а во да нов. Б. Я. Грачев директор волча Новогрозненски НПЗ. Хьалха во хилацар цу завода хьокхамаш, цхьабакъда, укх тIеххьарча хана цун коллективо лаьгIбалийтаб производства чурча кхоачамех пайда эцара наькъаш дIахо лахар — устновкашта ремонт еш йоаккха ха лоцъяр, мощностий балха интенсификаци яр, бедала ресурсаех мамогга дукхагIа пайда эцар духьа лоаттабу къовсам.

Завода кулгалхоша хьалхагIа санна дизза хьадехац шоаш доал десараша шоай ханнахьа плани заданеши кхоачашъелга. Заводе гоаю установкашта, емкостнии трубопроводнии боахама ремонт яра ханаш.

Из деррига а дIалаьрхIача цар даьр фуд аьлча: март бетта план 86,5 процент, товарни продукци арахецара план 92,2 процент мара кхоачашъяьяц заводо.

План юкъахъяккхара завода кIезига «гIулакх» данзар «Грознефтехимзаводстрой» яхача треста № 1 йолча СМУ кулгалхоша. Цар бехках вIалла магийта а метаргдоацаш тIехьадаьлар № 43-3 йолча установкана реконструкци яра балхаш. Цу бахьанах заводо хьалхарча квартале производственно-товарни конторана дIа ца луш дисар лоархIаме доагор, хIаьта цу гIулакхо юкъахъяьккхар ПТК хьалхарча квартале бензин кийчдара план.

Завода кулгалхоша диза дарг мел доацар де деза тIехьайиса завода коллектив хьалха яккхараи цунга шийн социалистически декхараш кхоачашдайтараи.

Хьалхара ах шу чакхдала цхьа бутти ах бутти мара бисабац. Теркалданза диса хIамаш а кхоачамбоацараш а дIадахара тIагIертта творчески болх а беш, дукха къахьега деза цу юкъа.

Хьалхарча ах шереи хIаьта иштта бIарччача шереи производственни планаш дерригача технико-экономически хьокхамашта толаме кхоачашъяра предприятей кулгалхоша, профсоюзни комсомольски организацеша шоай дерригa низаш оарцагIдаха деза производства чурча кхоачамех мамогга дукхагIа пайда эцара, бедала ресурсаш нийсача наькъаца дIаахийтара, эшаш йола дика продукци дукхагIа хьакъастийта хьажара, реагенташи теплоэнергетически ресурсаши кхояра.

ШерагIа йоаржа а е, производствана юкъе а кхахьа производстве дикагIа болча новаторий балха опыт. Динза дарг мел доацар де укх шера — семилетка тIеххьарча шера объединене системе тIехьаюсаш, производственни план кхоачаш ца еш цхьаккха а предприяти ца хилийтара.

Объединенерча мехкдаьтта чакхдоахарийи мехкдаьттахойи мел эша торонаш я вай мехка материально-технически база хьалъеча юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа лацара.

В. РУДАЕВ,
«Грознефтехимзаводы» яхача объединене производственни отдела начальник.

Партийни вахар

ПАРТЕ УСТАВО МАЯХХАРА

Коммунистически къахьегама предприяти йолча Грозненски нефтемаслозавода юххьанцара партийни организаци коллектива хьалха латта отряд я. Де а доагӀаш сий ду цун заводерча наха.

Берригача коммунисташа общественни вахара юкъе дакъа лоацилга парторганизаце закон а хинна дӀаэттад. Цудухьа парте хьаийцача хӀара кандидата партийни поручени лу парторганизаце. Дукха шерашка баьча балха опыто хьахьокх парте Уставо маяххара хадданза йола партийни поручени хилча коммунист бокъонца партийни хьисапе чӀоагӀлуш хилар. ХӀаьта коммунисто шийна порученех тӀадилла гӀулакх мишта кхоачашду хьож установка е участка партийни группа.

Парте Уставо коммунистагара дӀадех из къахьегача хьокхаме хилар. Укхаза ба партийни организаце керттера лостам — производстве коммунисташ авангардни лоархӀам болаш хулга Ӏалашдар. Парткомо хадданза йоакхо ю хӀара коммуниста знанеши говзали лакхъяра, яхье цо луш йола лоархӀаме инициатива хьаллацара, яхь делаяра гӀулакх бе башха ца хеташ цхьаккха коммунист ца хилийтара, тӀехьабусараштa шийханна новкъосташа критика ярца влияни яра.

Заводерча берригача коммунистех 90 процент нах шоай кулгашца материальни рузкъа хьадеча болх беш ба.

Парте членаш эгара чоалханегӀарчеи халагӀчеи моттигашка къахьегаш ба, мехкдаьтта чакхдаккхара технологически режимаш творчески болх беш лелае гӀерт уж.

№ 16 йолча установке операторалла болх беш волча коммуниста Борис Меркулова дика вӀаштӀехьбаькккхаб шийи смена болх. ВорхӀ бутт ба цу смена алкха геттара дика продукци мара ара ца хеца. Из бахьан долаш дуккхаза а яхьа юкъе хьалхара моттиг яьккхай цу смена. КПСС Устав мишта кхоачашде деза а яхье баьннараштa юкъе хьалхарча моттиге миштa хила веза а нов. Меркулова къахьегам хьокхаме а кхувлаш хьех парткомо коммунисташтa. Уставо маяххара производстве болх баь ца Ӏеш, цо общественни хьисапе кхоачашду парторганизаце тӀадилла гӀулакх. Установке группарторгва из. Меркулов керте латтача парттруппана мегад цу установка профсоюзнии комсомольскии организацеша геттара дика болх берг болаш гӀулакх вӀаштӀехьдаккха. Берригача технологаша хьинаре дакъа лоац производственни гӀулакхашка хьажара юкъе, хӀара коммуниста экономически лархӀа хов дӀайохийта Ӏы, хий, электроэнерги, доагор, растворителаш. Шеко йоацаш ала йиш я цу коллективо балха тӀехь даьха толамаш хьахиннад партгрупо чӀоагӀа къахьегарах, аьнна.

Парте Уставо дӀадех—коммунист къахьегача вхычарна хьокхаме хинна ца Ӏеш ерригача коллектива юкъара хьалташ бахьан бехктокхаме хулга а. Хьадда аьлча Уставо дӀадеха из хӀама завода коммунисташа укх тайпара кхоачашду: установка е участка партгрупо жоп лу шийи коллектива деррига гӀулакхаш бахьан, хӀаьта хӀара коммунисто—балха тӀарча шийи новкъоста хьалхара. МоллагӀа дале а, партеи пачхахьаллкхеия политикана новкъа хургдолчоа духьал латт уж. Масала, товарни участка отдела коммунисташа Ряднева, Ковалевас, Овчинникова ханнахьа кхетадир кхерамален техника правилаш оператора М. Я. Запепинас цӀенхаштта телхаелга. Из болхло кхыча сменаца болх беш а цу новкъосгашца духхьала гӀулакх доагӀаш а яцар, бакъда, Устава тӀа маалара, коммунист массанахьа а сага кхетам луш, цӀенхаштта дола гӀалат даргдолча новкъара шийи ханнахьа воаккхаш хила веза. Цудухьа товарни участка отдела коммунисташа шоай гунахьа доаца гӀулакх лерхӀанзар цох, ишта ба уж моллагӀча кхыча моттиге а.

Цехий партийни организацешка цхьаккха коммунист вац партийни поручени йоацаш. ХӀара шийна де тӀадилла гӀулакх мишта кхоачашду хьож, тӀахьожам лоаттабу, поручени кхоачашъе ца могачоа, вӀаштӀехьа ца доалачоа новкъостал ду.

Парафин йоаккхача производства цеховой партийни организаце партийни бюрос пхе коммуниста тӀадиллар № 35 йолча школа классашта шефски новкъостал делга. Коммунисташа - оператораша нн. Акиева, Должникова, Худенкос боккха бехктокхам а хеташ кхоачашду шоашта тӀадилла из гӀулакх. Уж классашка хилара график оттаьй установка ерригача коллективана гургйолаш. ХӀара коммунисто пятиминутке отчет ю ше подшефни классе хиларах, бераша мишта деш, цар малагӀа хьашташ да. Болх ишта оттабаро ха йиш хулийт коммунисто шийна тӀадилла гӀулакх мишта кхоачашду, из кхоачандара цунна малагӀа новкъостал эш, парте боацача наха хьалхашка коммуниста сий лакхду из хьатӀа кхувш йоагӀача тӀехьенна кхетам луш йола сагӀ хиларах тарра.

Коммунизма материально-технически база хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш хилар дӀадех Уставо хӀара коммунистагара. Из декхар кхоачашдеш коммуниста Гиреев Хьажбикара план процентех тӀехкхоачашъяь ца Ӏеш, творчески къахьег ше волча участке. План тӀехкхоачашъеш, из гӀерт махулла дукхагӀа пачхахьалкхен рузкъа кходе йиш хургйолча тайпара технологически режим лоаттае. Цун смено массаза а юкъера лаьрхӀача хӀара балха ялх сахьата 50 сом кходаь хул. Из дика дакъа лоацаш рационализатор ва. Пачхахьалкхенна бӀаьш сомаш пайда луш йола итташ предложенеш еннай цо. Цу тайпара творчески къахьега гӀерт дукхагӀа бола коммунисташ коммунизма материально-технически база хьалъеча юкъе шоаш дакъа лоацача.

Уставо дӀадехараш партийни организаце коммунисташа дизза кхоачашдара хьакъе боккха лоархӀам болаш ба парте члений кандидаташца беш бола болх. Парте члений кандидаталла нах шоаш хьаэцача цехий партийни организацеша цу сахьате йоакхо е йолаю кандидата партийность дегӀайоалаяра. Масала, маслоблока цеха партийни организаце чӀоагӀа йоакхо ю кандидаташ идейни дегӀабоалдабара. ХӀара бетта кандидаташца вӀашагӀкхеташ хул, цига дувц кандидаташта дезаш дола хӀамаш, цар хаттараштa жоп лу, кхыдола дешаш дувц. Шоаш парте члений кандидаталла хьаийцача дийнахьа деnз КПСС Уставо дӀадехараш дика чакхдоахаш хьабоагӀа А. Руднев, П. Рабодзеев, Г. Горохова, А. Пасько, кхы дуккха бараш а.

Комплексни экономически эффективноста тӀехьа лоаттаеча яхье Грозненски нефтемаслозавода коллективана керте эттача партийни организаце доккхий толамаш даьхал. 26 апреле кхоачашйир даьтта, парафин, литейни крепитель, битум, кхыйола мехкдаьтта продукташ яхара биъ бетта йоагӀа план, потребителашка шийи хана дӀаккхьчар Ӏалaьмате дика арахийца продукци.

Уставо дӀадехараш кхы чӀоагӀагӀа кхоачашдара хӀара коммуниста лостам лургболаш партийно-организационни болх дӀахо йодача хана тоабеш эргабаккхара декхар латт хӀанз завода партийни организацена хьалхашка. КПСС ЦК октябрьски, февральски, мартовски Пленумий решенеша шерра торо а инициатива а лу парте Уставо дӀадехараш творчески кхоачашдаре.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
Грозненски нефтемаслозавода парткома секретарь.

ХЬИНАР СОВДОАХАШ

Коммунистически къахьега а ваха а яхача девизах болх беш я бахача наьха хьашташ кхоачашдеча управлене № 8 йолча индивидуальни пошива фабрика коллектив.

Ши шу хьалха цу коллективера баракъаш тега говзал дукха езаенна Аушева Марина. Юххьанца дика ка ялацар йиӀий. Сатем болаш, хӀаман дика хьисап долаш хиларах, беча балха ше бехктокхаме йолга кхетарах сиха Ӏомадир цо ше хьаийца гӀулакх. Лоацчача юкъа шийи говзал дикка лакх а яь хьинаре къахьегарца даим новкъосташта хьокхам гойташ хьайоагӀа коммунистически къахьегама ударник.

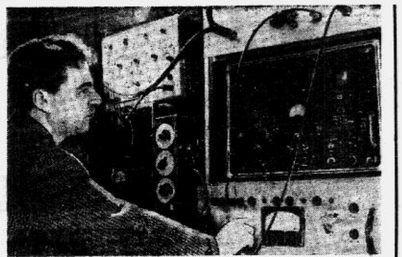
ХӀара денна тӀехкхоачашъю цо нормаш, укх шера хьалхарча биъ бетта заданеш 103,2 процент кхоачашъяьй. Марина беча балхах иштта беркат далара бахьан да, цо шийи берригa низ тӀабахийта къахьегар, балха ха зехьа ца йоаяр, йолаш йолча торонех боагӀача тайпара пайда эца хар.

Цхьабакъда, карагӀдьннaчох кхоачамбаь Ӏац къахьегам безаши шийи говзал дика йовзаши йола гӀалгӀай йоӀ. Цо тоъам бац ше цхьа говзал Ӏомаярах. Дукха ха йоацаш маӀача наьха тӀехнахьа ювха кочамаш тега Ӏомаярах пхелагӀа разряд еннай цунна.

— Смежни говзалаш йолаш болхлой хилар, цаӀ цамогаш хинна е бехказа гӀулакх этта балха ца воагӀаш висача, чӀоагӀа накъа доал тхона, — йоах ателье заведующе А. А. Ульяновас.

Балхах бӀу ца къожабеш, низ а хьинар а ца кходеш къахьегаш хьайоагӀа Аушева Марина укх май бетта а. Денгара ди массаза дала совдувл цун хьинар.

Т. МИКАИЛОВ.

МОСКВА. СССР-а Ӏилмай Академе лакха давленей физика Института физико-механически свойствай лабораторе Ӏомаду чӀоагӀа хӀамаш сатташ хилара свойстваш хувцалуш хилар, из хул лакха давлени ярца. Лабораторе хьаяь аппаратура — лакха давлени йолча установкан импульсни ультразвукови установкан торо хулийт массехк керда тохкама балхаш кхоачашде. Цкъа - дале, ультразвукови метода новкъосталца вӀаштӀехьдаьннад цар саттача характеристикай хувцамий дизза дола сурт хьаде. Давлени а еш веществай сатташ хилара свойстваш Ӏомаяро вӀаштӀехьдоалийт тайп - тайпарча кристаллически решеткай чӀоагӀа хилар бе боагӀа мах беи уж хувцара торонаш лахен.

Сурта тӀа: физико-механически свойствай лабораторе заведующи физико - математически Ӏилмай кандидат Ф. Ф. Воронов импульсни ультразвукови установке аргӀах йола опыт еча хана.

С. Преображенске сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ ЛАКХЪЯРА

Лакхача къахьегама хьокхамашца дӀахьу семилетка тӀеххьара шу Грозненски ГАРО завода нов. Голина кулгалдеча сборочни цеха коллективо. Валови продукци арахецара биъ бетта план 107 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгӀа арахийцай дукхача маьха продукци.

Укх тӀеххьарча шерашка дукха эргаьккхай производства технологи. Продукци дикагӀа хилийтара слесарашкара - сборщикашкара мастераша хьадехар дукха да. Цудухьа укх тӀеххьарча бетташка дикка кӀезигъеннай продукци во я яхаш цига уха акташ, рекламацеш. КарагӀдьннaчох кхоачамбаь Ӏеш яц коллектив. Керда декхараш тӀа а ийца продукце дикал кхы тӀа а лаккъяра къовсам лоаттабу цо.

Хьалхашка оттадаь декхараш дика кхоачашде вӀештӀехьдоалийт болх нийса вӀаштӀехьбаккхаро. Дика вӀаштӀехьбаьккхаб шийи участка болх нов. Голика. ХӀара сменах хаьдда йола задани лу цо мастерашта. Мастера шийи аргӀах хьагулбу бригадай бригадираш, хьалхашка оттаду царна сменах кхоачашде деза декхараш. ЧӀоагӀа пайда лу цига болх беча коммунистически къахьегама школа. Школа занятешка ювц дикагӀйола балха опыт, керда методи балха юкъера кхоачамбоацараш дӀадахара наькъаши техк.

Участка бригадаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй. ХӀара бутт бовча деношка яхьа итогаш ю. Цига хьож арахийцача продукце дикалга а дукхалга а. Хьалхара моттиг яьккхача бригадача карара кара тела Ще вымпел лу. ХӀанз из вымпел лелаеш я нн. Уваровеи Власовеи кулгалду бригадаш.

Укх деношка шийи хьинар кхы а совдаьккха къахьегаш я цеха коллектив. Цхьа минут ха зехьа йоаяц цо пхе бетта план ханал хьалха кхоачашъяра. Мая хьалхарча декада план толамца кхоачашъяьй. Къаьстта дика къахьегаш я нн. Уварова, Сычова, Власова, Ушакова, кхычар кулгалду бригадаш.

Ш. ХАСАНОВ.

НАЬХА КХЕТАМ ЛАКХБАРА

Ховш да, вай мехка коммунистически общество хьалъяра керттерча декхарех цаӀ—керда саг, коммунизм хьалъер, хьалкхевелга хилар.

Парте вайгара дӀадех политически фийлал лакхъелга, империалистически идеологена духьала, къаьнача замах наьха сакхетам чу юхедисараштa духьала къовсам лоаттабелга.

Цу хьалашка къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара даькъе «Знание» яхача Общества организацей гӀулакхаш а лоархӀам а лакхлу.

ХӀанз Нохч - ГӀалгӀай «Знание» яхача Общества организаце член волаш 5800 саг ва. Общества членаш ба Ӏилмахой, медицински болхлой, хьехархой, юристаш, инженерно-технически болхлой, партийни, профсоюзни, советски, комсомольски актив, промышленни юртбоахамеи производстве хьалха латтараш, кхыбараш.

1964 шера 38000 лекци, 1965 шера кхаь бетта 9000 совгӀа лекци йийшай республике тайп - тайпарча тематиках. Йийша лекцеш, шеко йоацаш, боккхача лоархӀаме хилар республика къахьегамхошта кхетам балара а Нохч-ГӀалгӀайчен коллективашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара а даькъе.

Вай республике ба лекционни пропагандана юкъе дуккхача шерашка доккха дакъа лоацаш хьабоагӀаши ладувгӀараша чӀоагӀа лоархӀаши бола опытни лектораш. Царна юкъе ба дунен халкъашта юкъерча гӀулакхех лекцеш ешаш бола лектораш: н. н. К. Н. Косяков, Г. П. Скрипник, Г. И. Чистяков, П. В. Мещеряков, кхыбараш; лектораш - атеисташ: нн. А. Х.-А. Саламов, М. А. Абазатов, Ф. С. Лизунов.

Укх тӀеххьарча хана вай республике хьалкхийнаб промышленни предприятей коллективашка, колхозашка, совхозашка безаш тӀаийбеш бола къона лектораш. ЛадувгӀараша дика могабеш бувц Ножай-Юрта районера лектораш н. н. Алимов, Инаркаев, Шепиев, Наурски районера нн. Гиряев, Пропкин, Нерсесов, Заводской районера нн. Гумницкая, Хачатуров, Шпичко.

Общественно-политически темаех лаьца ешача лекцей идейни чулоацам тоабара гӀулакхех дола дош дувцаш 1965 шера февраль бетта хиннача «Знание» яхача Общества РСФСР правлене Пленуме ше доклад еш академика В. С. Кружкова белгал а яьккхар, мога а йир дунен халкъашта юкъерча экономически гӀулакхех лекцеш ешаш волча вай лектора А. М. Багдасаряна балха дика опыт. Цо ше лекци еша вахале хьалхагӀа лаьрхӀа Ӏомаду цу коллектива вахара, кхетамеи производственнии болх мишта латт, къахьегамхой вахара хьалаш миштад хьож из массаза а.

Вай республике актуальни проблема я общественни вахарера кхалнаьха хьинар айделга. Из теркал а деш, парте областной комитето беннача хьехамах, «Знание» яхача Общества республикански организаце правлене къаьстта оттаьй кхалнахаца беча балха программа. Общества правлене вӀашагӀъеллай кхалнаха юкъе болх бе лаьрхӀа секци. Цо сакъердамеи лоархӀамеи болх бу республике. Масала, цӀагӀара лектореш дика вӀаштӀехьъяьхай «Знание» яхача Общества Шаьла районнии юххьанцарчеи организацеша. Кхалнахах болча дуккхача лектораша шоай новкъосташтa хьалхашка лекцеш еш, цӀенача дег тӀара дувц шоай вахарах дола хӀамаш, Ӏилмага, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарга бода никъ шоаш мишта лехар.

Къаьстта лоархӀаме да кагирхошца беча балха цӀенхаштта уйла тӀаяхийтар. Долла хӀама довза, доллача хӀаманна дух тӀа бовла гӀерташ ба кагирхой. ЦӀенхашттара, хала дешаш къоаста ца деш, царна дизза жоп ца луш Ӏе йиш яц кагирхошта лекцеш ешараши кхетам лураши.

Кагирхошта эшараш кофта боаца хабараш а доацаш, лаьрхха уйла а еш белгалъяьха, лоархӀамера аргументаш, гуччахьа новкъосташа санна еш йола беседаш я, йоккха такт йолаш, цӀогӀа детташи хьалха доахаши йоаца беседа.

ЛоархӀамегӀара декхар — идейни дог тийша болаш кагирхой хьалкхебар, Ӏилман - коммунистически сакхетам царна балар, патриотизмаи интернационализмаи уйла царна дег чу йоссаяр.

«Знание» яхача Общества республикански организаце правлене уйла дикагӀа тӀайохийт вай республикерча къахьегамхошта юкъе еча атеистически пропаганда.

ХӀанз юрташка лекцеш ешаш атеисташ ба, хӀаьта къаьстта лоархӀаме дар фуд аьлча, из да, юхаца къахкаш хийцца атеистически лекцеш ешаш вайнаьха кхалнах хилар. Масала, ше дика лектор - атеист хилар хьахьекхад Шаьларча нов. Пайхаевас, Ножай - Юртарча нн. Хамсаеваси Вагуеваси, кхычар.

Ӏилман - атеизма пропагандисташи лектораши кийчбар духьа 1964 шера шиъ республикански семинар яьй партийни, советски, комсомольски болхлоех, хьехархоехи медицински болхлоехи, промышленни юртбоахамеи производстве хьалха латтарех 305 саг юкъе а озаш. Цу семинарашка йийшар лекцеш: «КПСС ЦК решенешка хьежжа беча Ӏилман - атеистически балха декхараш», «Дынах юхедиса гӀулакхаш социалистически общество хилара бахьанаши уж дӀадахара наькъаши», «Кагирхошта атеистически кхетам балара формаши методаши», «Космос караерзаеш карагӀдьннa хӀамаши дын», «КъорӀана Ӏилман критика яр».

Цу семинарашка вӀаштӀехьдаьккхар дуккха цхьана болаши хӀаранеца къаьст - къаьстан а беш дынах тешараштa юкъе беча Ӏилман - атеистически балха опыт дӀа - хьа эцилга.

Семинаре ладувгӀараша даьча къамаьлаша хьахьекхар, атеистий кадраш даим ВУЗашка, массаза болх беча Ӏилман - атеизма курсашка кийчъянза ярг ца хилар.

Республика районашка а йинаярг яц Ӏилман - атеизма семинараш. ШерагӀа а дикагӀа а вӀаштӀехьдаккха деза республика городашка, юрташка, станицашка даьлах тешача нахах хӀаранеца къаьст - къаьста дына духьалара болх белга.

«Знание» яхача общества республикански районнии организацеша хӀанз боккха болх бу, лекцеш ешара нийсса къахьегамхошта кхетам лургболча кхыча формаех а пайда эцара. Царех я: тайп - тайпарча темаех лаьца кагирхошта юкъе диспуташ елга, хаттарийи жопийи сайренаш вӀашагӀъехкилга, теоретически конференцеш елга, и. кх. дӀа.

Укх шера март бутт бовш аргӀанара пленум йир «Знание» яхача Общества республикански организаце правлене. Цига дийцар «Республика къахьегамхошта юкъе общественно-политически знанеш йоаржаяра болх мишта латт а из тоабара де дезара» яха дош. Пленумо лаьрхӀар республикера «Знание» яхача Общества ерригача организацей теркам эгара хьалха общественно - политически знанешта еча пропаганда идейни Ӏилман боарам лакхбара, из хоадам болашагӀеи чулоацам дикагӀа болаши хилийтара тӀаберзабанза барг ца хилар.

Лекцешта юкъера даьсса хабараши субъективизми дӀаяккха, шерра наступлени йолае еза империалистически идеологена, догматизмана «аьрдехьарча» фразерствана духьала, къаьнарча замах наьха сакхетам чу юхедисача воча гӀулакхашта духьала, дӀадаха деза царцара либерально - примеренчески гӀулакхаш.

А. ПОПКОВ,
«Знание» яхача Общества Нохч - ГӀалгӀай организаце правлене бехктокхаме секретарь.

ӀАРБИЙ МЕХКДАЬТТА—ӀАРБАШТА

Къаьнара геологически процессаш бахьан долаш Ӏалaьмате йоккха мехкдаьтта ганзаш хьахиннай Ӏарбий мехкий лаьттах ченашка. Дунен тӀа тахка яьнна мехкдаьтта запасаш 1965 шу доладеннача юххье 47 миллиард тонн лоархӀаш яр. Цу цифрах Кувейта даькъа кхоачар 9 миллиард тонн, Саудовски Аравена — 7,2 миллиард тонн, Ирака — 4,9 миллиард тонн. 1964 шера Ӏарбий мехкашка доаккхаш хинна мехкдаьтта 314 миллион тонн хар, е дерригача дунен тӀа доаккхачох 24 процент. Кувейте доаккха мехкдаьтта 100 миллион тоннага кхоач, Саудовски Араве — 80 миллион тоннага, Ираке — 60 миллион гаргга тоннага. Укх тӀеххьарча шерашка мехкдаьтта геттара дукха даккха доладаьд Алжиреи Ливеи. 1964 шера Алжире даьккхар 23 миллион тонн мехкдаьтта, хӀаьта Ливе — 40 миллион тонн гаргга. Цу шин мехка мехкдаьтта даха доладаь вӀалла дукха ха а яц. Эксперташта хетачох, Алжиреи Ливеи доаллача мехкдаьтта Ӏалама запасаш, шоай боарамашка диллача Персидски залива мехкий мехкдаьтта запасел тӀех хила тарлуш я.

Уж мехкдаьтта дӀаьхий хьасташ дуккхача хана дена хьа кхыча мехкий йоккхийча компанешта бе дахад—американски, английски, французски. Гаргарча Малхбоаленн мехкдаьтта кхыча мехкий капиталисташ тӀаккхув цун запасаш Ӏалaьмате йоккхий хиларах кхийна ца Ӏеш, из даккхарга дӀабода мах геттара лоха хиларах а. Ӏарбий Малхбоалене мехкдаьтта даккхарга Ӏалaьмате кӀезига мах бода. Лоадамбоацчача маьхах нийслу укхаза нанимателашта болхлой низ. США доаккхача мехкдаьтта тоннага дӀадоадар ткъоза дукхагӀа да Ӏарбий мехкашкарчул. Цудухьа малхбузехьарча монополешта «дошо фуаш лу котамаш» хиннай Ӏарбий дунен мехкех. Духхьал цигара дӀаӀувд цар дувцилга йоацаш доккхий пайдаш. Цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга 5 доллар мара дӀа ца а дохийташ, монополеша цӀенъячча продуктай тонн 25—40 долларах йохк.

Мишта нийсденнад цу района мехкий керттера рузкъа бокъонца болча цун дай тӀахьожама кӀалхардалар? ГӀулакх сенах латт аьлча, из латт Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоален районе мехкдаьтта гучадаьннача хана Малхбузен мехкашка хьалхагӀе а дена хьахинна, мехкдаьтта доахаши чакхдоахаши йолча компаней шерра а йоккха а группа хиларах. 1928 шера царех йоккхагӀа йолча бархӀне Дунен халкъашта юкъера мехкдаьтта картель йир. Из тӀех боккха низ болаш йола финансови спрут пхе американски компанех латт, цул совгӀа цаӀ — вӀашагӀъийна англо-голландски, цаӀ — французски я. Цу бархӀ компанена доагӀача даькъа кхоач капиталистически дунен тӀарча техка даьннача мехкдаьтта ерригача запасий пхе даькъах диъ дакъа, хьадоаккхача мехкдаьттах 60 процент гаргга, чакхдоаккхачох — 55 процент. «БархӀне» я дунен танкерни флотах аханел совгӀа яр. ХӀанз американски фирмаша доаккхаш а дохкаш а дола Ӏарбий мехкдаьтта 55 процент гаргга да, английски компанеша — 30 процент. Вож юхе мел диса мехкдаьтта доахараши дохкараши Ӏарбий дунен лаьттан членашка доалла мехкдаьтта хьаӀувлаш йола французски, японски, итальянски компанеш я.

Мехкдаьтта тахкеи дахеи концессеш дӀа-юха екъа йолаеннача хана Ӏарбий Малхбоален мехкашка дацар мехкдаьтта лаха, даха, дохка шоашка торо хулийташ дола ахча а, е кадраш а, е опыт а, е из дӀаккхьийта рынкаш а. Мехкдаьтта продукташ потребителага кхаччалца йола ерригa процесс — тохкама вышкагара бензоколонкага кхаччалца—картела тӀахьожам лоаттабеш яр. Концессей хьакъехьарча соглашенешта кулгаш яздора, цхьан оагӀорахьара, законоведчески казуистика шаьръяь баьннача квалифицированни эксперташа-юристаша. Вокх оагӀорахьара, уж йора шийи хьажана океанал дехьара авантюристаш тӀаувзаш хиннача Ӏаьржача хьаьнача ковчала мах фуб вӀалла а кхетадеш ца хиннача наха. Из бахьан долаш «йоккхача бархӀне» шоай бе ехкар Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалене мехкдаьтта лахареи дахареи даькъера керттера позицеш.

ХӀаьта мехкдаьтта бокъонца болча даьшка — Ӏарбий мехкашка — шоай рузкъах хьакхоачар духхьал гурашкаш мара дац. Торговлехи дегӀаахарахи Женеве хиннача ООН Дунен халкъашта юкъерча конференце ше къамаьл деш, иракски делегата аьлар, «Шоай вахара лоархӀамерча дохода хьаста доал деш дац мехкдаьтта доаха мехкаш, дукхагӀа долча даькъе уж доахадара алхха ше цаӀ мара йоаца средство хӀана яц аьнна из яле а. Кхела ерригa доакъазал малагӀа я аьлча, из я, тӀеххьарча маьхах — промышленни мехкашка декхачеи цӀендаьчеи мехкдаьтта хӀара баррелах 11 доллар, — оаха лоаца дакъа дерригa а 74 процент мара ца хилар, вешта аьлча, из хилац цу тӀеххьарча маьхах 6,7 процент мара, цун 90 процент совгӀа дар вешта а дӀаьхий долча мехкий даькъа кхоачача метте».

Ӏарбий халкъаш шоай экономически лоӀам бахьан долаш, мехкдаьтта монополеша деча доала доазув оттадар духьа лоаттабеча къовсаме тӀатӀа дукхагӀа кхеталуш хилар хьахьекхар мехкдаьтта дешашта хетаьча март бутт бовш чакхъяьннача Ӏарбий мехкий 5-ча конференце. Массазарча технически дешашка хьажара нийсса цига йийцар мехкдаьтта доахача компанешцарча Ӏарбий мехкий гӀулакхий бӀарзагӀа йола проблемаш. Конференце балха тӀа къаьстта а белгалдоалаш дар: «Ӏарбий мехкдаьтта — Ӏарбий халкъашта эшачоа».

30 пачхахьалкхен, 14 компанеи мехкдаьтта организацеи викалаш юкъебоагӀача конференце дакъа лоацараша чӀоагӀа хоза а хеташ ладийгӀар мехкдаьтта компанешцарча шоай соглашенешка юха а хьажара, мехкдаьтта дахарах хьатӀауха дохоадаш нийсхо дукхагӀа йолаш дӀанийсъяра Ӏарбий мехкаш тӀахьийхача промышленноста гӀулакхашта ОАР премьер-министра заместитель волча Азиз Сидке аьнначa моаршала дешашка. ОАР-а викало Рамадан Ахмеда, А. Сидке къамаьла бокъонца дух тӀа воаккхаш, предложенеш елар Ӏарбий мехкдаьтта организаци вӀашагӀйолла аьнна. Цу тайпарча организаце новкъостал де тарлора малхбузехьарча мехкдаьтта монополеша Ӏарбий дунен Ӏалама ресурсашта деча доала доазув оттадара. Р. Ахмеда белгалдаьккхар малхбузехьара мехкдаьтта концерназ чӀоагӀа оарцагӀъяларах низам вӀашагӀтохханза дарг ца хилар. Цо предложени елар кадраш кийчъяра даькъе малхбузехьарча монополешта хоадамбар духьа мехкдаьттана лаьрхӀа Ӏарбий Ӏилма-тохкама институт вӀашагӀйолла аьнна. ОАР-а викало енна предложенеш хьаллацар Ӏарбий кхыча мехкий мехкдаьтта эксперташа. Конференце болх шерра бувцаш хиннача каирски прессо цун материалех пайда ийцар дерригача Ӏарбий халкъий уйла цхьан мехкдаьтта политика керттерча аспекташта тӀаерзаяр духьа. Монополешца еча переговорашка Ӏарбий мехкий позици чӀоагӀа хилча, белгалдоах кепа йоазоно, царга йиш хургьяр мехкдаьттах боала пайда кӀезиг-дукха совбаккха. ХӀаьта массаза хьалхашка латтача хаттара жоп лургдарий цо: «Ӏарбий мехкдаьтта Ӏарбашка меллад?» — Лургдацар! — жоп телар газеташа. Ӏарбий мехкаш цӀаккха а экономически шоай лоӀам тӀа дарддац тохкама оборудовани, порташ, мехкдаьтта проводаш, мехкдаьтта цӀенду заводаш малхбузехьарча монополей кара мел йолча хана, яхаш белгал а доахаш. Дош къастаргдац цар влияни цӀенъяь дӀаяккхареи мехкдаьтта доахаш долча Ӏарбий мехкех из кхыча мехкашка дӀаккхухьийтараш хилийтареи наькъаца мара. Къамаьлаш даьча делегаташа лочкъадацар цу гӀулакхага дӀакхоачилга хала хилар, цар белгалдора Ӏарбий Малхбоаленера малхбузехьарча картелей доал бухдаккхара тӀадерзалаь дола хаьдда гӀулакхаш. Кувейта делегато Ашраф Лютфе аьлар, кхыча мехкий компанешкара шоай дакъа хьаийдеза Ӏарбаша концессионни маьха чотах ахчанца а ца ийдеш, дий хьона, «натураца», вешта аьлча мехкдаьттаца. Лютфе белгалдаьккхар, цу тайпара хьакхьача мехкдаьтта дӀахецаш хургйола Ӏарбий юкъара организаци дӀахо йодача хана вӀашагӀйолланза ярг ца хилар. Кувейта викало Ӏарбий мехкий правительстваш тӀахьийхар «Ӏаьржа дошув» дохка рынкашка дӀаккхьяр духьа панарабски танкерни флот вӀашагӀйоллача дакъа лацара.

Делегатий терко къаьстта а чӀоагӀа тӀаэзар мехкдаьтта гӀулакхашта хиннача Саудовски Араве министра Абдулла Тарики даьча къамаьло. Цо предложенеш елар Ӏарбий мехкашкарча мехкдаьтта компаней доалахьенна сихха национализаци яра. Цунна хетачох, компенсацена лаьрхӀа Ӏарбий мехкаша — мехкдаьтта доахараша — царна мехкдаьтта тергa, хӀаьта нагахьа санна маьхаш лер тӀа хуле из продукт хадданза рынкашка ухийтаргъя аьнна тешам а лургба.

Ӏарбий промышленностага тӀехдаьнна дукха рузкъа дахийтад монополеша, яхаш малхбузехьарча эксперташа дувцар харцдеш йола массехк цифр йоаллийр Тарике. Цо баьча хоамах, Юкъерча Малхбоален мехкий экономика дегӀайоалаярга дерригa дӀадоадар цу районера дӀаӀувдача мехкдаьтта пайдаех 3,5 процент мара дац. Тарике даьча къамаьло корзагӀбаьхар конференце хинна мехкдаьтта магнатий викалаш а цхьадолча Ӏарбий мехкашкара цар адвокаташ а. Жоп дала аьнна дош ийцача АРАМКО вице-президент Брогэм сихвенна конференце дакъа лоацараша тешабе велар Тарике идеяша частни оамалехьара инвестицеш Ӏарбий мехкашкарча мехкдаьтта доахача промышленностах къоахкае тарлуш хиларах. Дукха башхало юкъе йоацаш иззамо маӀан долаш къамаьл дар кхыча мехкашка мехкдаьтта дӀаккхухьийтача мехкий Организаце (ОСЕН) генеральни секретара Баззаза даьр а.

Мехкдаьтта дешашта хетаяь хинна Ӏарбий мехкий пхелагӀа конференци, цул хьалхагӀа хинна йиъ санна йоацаш, Ӏалaьмате чӀоагӀа уйла тӀаозаш я. Каирски конференце кердача, хьалхагӀа дӀаяхача хана цӀаккха а ца хиннача тайпара чӀоагӀа радикальни йолча плане, къестайир цхьан мехкдаьтта политика бӀарзагӀа йола проблемаш. Конференце могадаьд Ӏарбий мехкий Лига доазонашта юкъе Ӏарбий мехкдаьтта организаци вӀашагӀйоллилга. Динза даргдоацаш лаьрхӀар делегаташа мехкдаьтта чакхдахара, мехкдаьтта химически промышленноста предприятей шерра сеть хьалъяра йизза цикл а йолаш йола Ӏарбий мехкдаьтта компани вӀашагӀйоллилга, шоай мехкий территореш тӀа гӀолла чакхйоалаш йола мехкдаьтта проводех пайда эцара йола Ӏарбий бокъо хьаллоацилга, малхбузехьара компанеш ерригаш а «Ӏарбий караерзаелга».

1965 шера май бутт болалуш Багдаде шийи болх чакхбаьккхар мехкдаьттана йолча Ӏарбий мехкий Лига Ӏарбий экспертий массазарча комитета сессе. Мехкдаьтта дешашта хиннача Ӏарбий мехкий 5-ча каирски конференце решенеш дӀахо дегӀа а йоалаеш эксперташа мога а йир, хаьдда яшха а яьшхар Ӏарбий мехкдаьтта компани, Ӏарбий юкъара мехкдаьтта институт вӀашагӀйоллара даькъе конференце енна предложенеш. Эксперташа иштта кийчйир дерригача Ӏарбий мехкашта цаӀ хургйола мехкдаьтта хьакъехьара положени.

Цу тайпара, шоай «лочкъдаь» мехкдаьтта юхадаккхар духьа лоаттабеча къовсаме Ӏарбий хьалхагӀа цӀаккха а ца хиннача тайпара чӀоагӀа барг болаш ба.

Ю. ТЫССОВСКИЙ.
(ТАСС).

Жа Ӏу Арсанов

Чуийнна болх беш ба Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза цхьоалагӀча отделене жа Ӏуй: жа дахкаш латт хӀанз. Цу отделенерча воккхагӀа волча жа Ӏун Арсанов Мице Ӏула юкъе 587 жий ба. Царех 495 жийво 710 Ӏаьхар баьб. Из геттара лакха хьокхам ба. Октябрь бетта жа дехкачул тӀехьагӀа дукха витаминаш йоахка буц йолча дьгӀенашка доажадир уж. Цудухьа жа дика тоаденна да.

Ӏоахараштa кхоачам боллаш шура я. Из керттердар да Ӏоахарий па дойташ хьалкхедара. Цу гӀулакхаша аьттув боалийтаргба хӀара жийца цхьацца-шишша Ӏаьхарг хьалкхебе, — йоах Арсанов Мице.

Иштта дика болх бу райсовета депутат волча Арсанов Мице. Цул совгӀа ше депутат хиларах а вицлуш вац Мица, шийна наха тӀадехка декхараш кхоачашде гӀерт из.

М. ПОЗЮЧЕНКО.

Ханал хьалха бувл

Хаян-Кертерча скважинех эгара кӀоаргагӀа йола скважина я № 42 яр. 4500 метр кӀоарга тоха деза цига бурув. Иззал кӀоарга бурув техача лаккхерчеи лохерчеи мелашка мехкдаьтта тӀоанаш гучадаргда.

Цу скважина бурув тохаш я Старогрозненски бурув деттача контора мастера нов. Попова кулгалду бурув деттарий бригада. Графикал хьалха а бувлаш хӀаналехьа бригада теха бурув 1883 метр я.

Социалистически яхье хьалха латчарех я бурув деттача нов. В. Варичева кулгалду смена. Цига шийи низ кхо ца беш къахьегаш ба нн. Доншукаев Бауды, Бадаев Рамзан, А. Лолоян. Май бетта цу бригадо тӀаийцача декхарех тоха деза бурув 250 метр я, хӀаьта хьалхарча итт дийнахьа цо теха бурув 120 метр я. Иштта дика къахьегаш я нов. Битюцке кулгалду бригада.

Бурув деттараштa дика новкъостал ду маркхал кийчбеча лаборантка В. Омельченкос. Маркхала параметр даим нийса лелаю цо, нагахьа зӀамига хинна а цу юкъе кхоачамбоацар нийсделча, сиха бурув деттарашка хоам бу.

Бурув деттача эшаш йолча оборудованега дика хьожаш, шийи ханнахьа ремонт еш, хьинаре къахьегаш ва слесарь В. Щербаков. Из бахьан долаш укх шера цкъа болх ца беш сеца яц оборудовани. Укх бетта план ханал пхи ди хьалха кхоачашъе лерхӀ бурув деттараша.

А. ТИЩЕНКО.

КПСС ОБКОМЕ

ДIАЙИЙНАЧА ХIАМАШТА — ДИКА ГIУЛАКХ

Парте дуккхача райкомаша, районий юрта боахама производственни управленеша, боахамий кулгалхоша, колхозийн совхозийн партийни организацеша доккхий кхоачамбоацараш а гIалаташ а дувлийт юртбоахама культураш хьувкъаяран 1965 шера тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаран саггота динза даргдоаца гIулакхаш чакхдахара даькъе. Цхьайола культураш дIаера ханаш хьогге а денз тIехъяьнна йоллашехьа а, уж дIайийна ца йоахаш гоаю, магийта йиш йоацаш мела леладу юртбоахама культураштa гIулакх дара балхаш.

Боахамий кулгалхоша теркалъяц бIаьсти гайна яьнна шийла хилар бахьан долаш нийсденнача укх шерарча погодни хьалий башхалонаш, геттара гоаяь ю дIайийнача хIамай мугIараштa юкъе еш йола обработка, нийлхъяра болх, оасар.

Йолаш йолча техниках геттара во пайда яц дIайийнача хIамашта гIулакх деча. Баха нах, къаьстта а кагирхой, оарцагIбаьхабац цу балхашта. Дукхача механизатораша, колхозхоша, совхозий болхлоша шоай балха нормаш кхоачашъяц, хьаду балхаш а во да.

Дукхача районашка геттара во вIаштIехьдаьккхад вегетационни хий дехкилга, хIанз а бизза пайда эцац минеральни моттигерчеи удобренеех, дукхагIа йолча хана уж тесс лаьттанна еш анализ а йоацаш. Мело ю юртбоахама культураштa зуламдеращцеи лазаращцеи къовсам лоаттабе балхаш чакхдахара.

ДIайийнача хIамашта гIулакх дара балхаш цу тайпара гоадаро дIадоаккха а лургдоацаш зе де тарлу хьувкъамашта.

ДIайийнача хIамашта обработка яра гIулакха къаьстта тIехьаюс Гудермеса района колхозаши совхозаши. Юртбоахама балхаш тIехьадоахаш йолча зуламерча практика лоацабеннаб боахамашка. «Дружба» яхача колхоза (председатель нов. Джамуев, агроном нов. Шавхалов) дIайийна пропашной культураш доал доацаш, лелае звеношка дIаяланза я. хIаьта из бахьан долаш дIайийнача хIамашта хьалхара бехктокхаме саг а хилац, кхашкара балхаш геттара эсала а лел. Гидуарташ дIайийнай во кийчдаьча лаьтта, хьатIаялалехьа макхаш даьхадац, нийсача мугIарегI йийнаяц дIа, из бахьан долаш механизированни обработка е йиш йоацаш дукха лаьтташ дус. Гидуаргий мугIараштa юкъе обработка е хIанзза мара дIабола а беннабац, хIаьта ер а чIоагIа агротехника телхаеш а ю. Культиваторaш нийсъянза а оасар ду макхилгаш дIадохканза а я. МугIараштa юкъе обработка еш йола культиваторaш балха маьженаш аьрхIа йолаш я, защитни зонай шорал оттабаьча боарамагI яц. Тракторни агрегатий болх шин сменах бергболаш вIаштIехьбаьккхабац.

ДIайийна хьажкIаш оасаро хьалъюкъаш латт, хIаьта из дIадоаккхаргдола балхаш дIадола а даьдан. Районе геттара тIехьадоах дIайийнача шекара свеклайна де деза гIулакх. Свекла дIайийнача кхашка мугIараш а дика белгал даьннад, йоархI а тоъал дукха тIаьннай, цхьабакъда, из нийлхъен оасар ден цхьадола боахамаш кхыметтел хIанз а дIадоладеннадац.

«Дружба» яхача совхоза шоллагIча отделене шекара свеклана бокъонца йола лордаш шиъша-кхоккха хиннай, цхьабакъда, нийлхъеш яц. Макха баккхарах кхоачам а бах йитай укхаза дIайийна свекла.

Цу района «Кавказ» яхача колхозе шекара свеклайна кулгаца ю обработка, механизаци вIалла даькъе лоархIаш а яц, хIаьта из бахьан долаш из культура кхеярга бокъо йоацаш совнагIа къахьегам дIабода.

ДIайийнача хIамашта деш дола балхаш ла йиш йоацаш мела лел Урус-Мартана района боахамашка, къаьстта а шекара свекла тIаьйнна дукха ха йоллашехьа а, хIанзза мара цунна шаровка е ца йолаеннача «Гехинский» яхачеи Мичурина цIерахчеи совхозашка.

Болх булургболаш болча колхозхоехи совхозий болхлоехи тоъал доккха дакъа кхашкарча балхащца дакъа лоацаш дац. Кхашкарча къахьегамхошта культурни бытовни хьалаш долаш моттигаш массанахьа а яц.

Парте Гудермеса, Урус-Мартана, Шаьла райкомашеи районни юрта боахама производственни управленешеи бокъонца хьожаш вIаштIехьдаккхац дIайийнача хIамашта де деза гIулакх, машар лоаттабу хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, кхыйола культураш кхеяра агротехника телхаеш долча гIулакхаща, дIайийнача хIамашта ший ханнахьеи дикеи гIулакх делга дизза хьадехац боахамий кулгалхошкара, специалисташкара, механизаторашкара.

Парте райкомаша, райисполкомаша, районни юрта боахама производственни управленеша, боахамий кулгалхоша, юххьанцарча партийни организацеша, юртий Советаша лаьрккIа гIулакх дац гуйран ялаташи кхыйола культураши доахан тIа а лехкаш йоаяйтара духьала къовсам лоаттабара. Гуйран ялаташ Iалаьмате дукха доадайт Шаьла, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, Гудермеса районий боахамашка.

КПСС обкома бюрос юрта боахама министерства, «Скотооткорма» трест, «Грозвинои» консервни промышленностен объединени, парте райкомаш, райисполкомаш, районни юрта боахама производственни управленеш, совхозийн колхозийн кулгалхой, юххьанцара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла яьй дIайийнача хIамашта гIулакх делга вIаштIехьдаккхара юкъера кхоачамбоацараш дIадаха, тIехьа кхача культураш укх гарггарча деношка дIатесса а дIаегIа а яха, кхы гоа ца деш дIайийнача хIамаштеи дIаегIача сомий гаьнаштеи де деза гIулакх вIаштIехьдаккха, ерригa техника балха юкъейоалае, болх булургболаш мел бола нах оарцагIбаха, балхаш лоацпача ханашкеи дикеи чакхдоахилга Iалашде, хIара кхай, участка башхалонаш теркал а еш, культураштa гIулакх де, дIа мел йийна хIамаш оасарах цIена хургйола гIулакх вIаштIехьдаккха.

ВIаштIехьдаккханза даргдац дIайийнача хIамашта гIулакх деча хана балха овсарле лакха йолаш техниках пайда эцилга, механизированни агрегаташа хIара колхозеи совхозеи шин сменах болх бергбола, хIара механизаторо ший сменни нормаш кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга.

Къахьегами ахчеи мамогта кIезигагIа дIа а дохийташ юртбоахама культурай лакха хьувкъамаш кхеде аьнна тIаийца социалистически декхараш хIара звенос кхоачашдергдола, хьажкIаш, шекара свекла лелаеча механизированнии кхычеи звеноша лерттIа болх бара хиланза даргдоаца хьалаш хилийта деза ерригача колхозашкеи совхозашкеи.

ХьажкIаш, шекара свекла, баьца дaараш, кхыйола культураш дIайийнача кхашка гIулакх дара чакхдаханза даргдоацача балхий йизза комплекс кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза. Iалашде деза дIайийнача хIамашта тIаллалехьеи тIаьйнначул тIехьагIеи массанахьа а маккхаш доахилга. Йоханза йолча, дика нийсъяьча, оасар ду макхилгаши шолха оттаяь цергаш ягIа дискаши йоахкача культиваторaща мара е мегаргъяц дIайийнача хIамай мугIараштa юкъе еш йола обработка. Культиваторий урсаши лапкаши халданза ирьергйола гIулакх вIаштIехьдаккханза даргдац, дийнахьа шоззачул кIезигагIа доацаш духхьал кхай тIа хувца еза уж, цу гIулакха хIара агрегата лаьрхIа запасной лапкай комплект лелае еза, болх бу маьженаш аьрхIа хилийта мегаргъяц. Болх бу маьженаш аьрхIа а йолаш культиваторaша баь болх — из брак ба. Сов чIоагIа, оасар даьннача пропашной культураш тIайолча кхашка массанахьа а кулгаца оасар делга вIаштIехьдаккха деза.

Эшшача боараме минеральни удобренешца подкормка е еза дIайийнача хIамашта, шекара свекла тIайолча кхашка подкормка яра къаьстта уйла тIа а йохийташ.

ХIаннахьа къовсам болабанза баргбац юртбоахама культураштa зулам деращцеи лазараш хьедеращцеи, кхашкара оасар дIадаккхара шерра юкъейоалае еза гербицидаш. Хиш дехкача лаьтташка дIа мел йийнача хIамашта эшшача боараме вегетационни хий дехка деза, хIара хий массаза дулл лаьтта цамца а доаккхаш.

ХIара боахаме фу дIаде участкаш къостае еза, фу лакхагIча агротехнически фоне хьалххеделга вIаштIехьдаккха деза. Цу участкашка эггара хьалха де деза оасар, мугIараштa юкъера обработка, дIайийнача хIамашта подкормка, хIаьта иштта зулам деращцеи лазаращцеи къовсам лоаттабе а беза.

ДIайийнача хIамашта гIулакх дара балхаш дIалоладаьча юххье денз чIоагIа тIахьожам лоаттабе беза обработка мишта ю хьожаш, брак яь цхьаккха а моттиг бехк ца беш ца а юташ.

Обкома бюрос юрта боахама министерство, хиш дехкача лаьттайи хин боахамеи министерство, «Скотооткорма» трест, «Грозвинои» консервни промышленностен объединенеш, автомобилаш лела наькъаши тIопаькъаши дехка а тоаду а республиканский управлени, «Грозэнерго» районни управленеш, магистральни газопроводий управлени, «Грознефта» объединени, «Главнефтеснабен» бувзамен управленеш, районни юртбоахама производственни управленеш, совхозий директораш, колхозий правленеш декхарийла яьй укх бIарччача шера ирригационни каналашта йистера, наькъий йистошцара, хIаьта иштта электролинешта, газонефтепроводашта, телефонни линешта гонахьара а йоархI цIенъяь дIаяккха.

КПСС райкомаш, районни юрта боахама производственни управленеш декхарийла я кIира ха ялалехьа дIайийна хьажкIаш, технически, баьца даарий культураш, коартолаш хIара колхозаи совхозаи дIахьожаяьйий хьажа. Из болх чакхбаккханза йолча моттигашка звеноштa дIаекъа еза уж культураш.

КПСС обкома бюрос парте райкомаш, райисполкомаш, районни юрта боахама производственни управленеш, совхозий директораш, колхозийн юртий Советийн председателаш, партийни организацеш декхарийла яьй дIайийна хIамаш доахан тIа а лехкаш йоаяйтарца лаьрххIа къовсам лоаттабе. Цу гIулакха бехке бола нах бехктокхаме оза беза РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа. ДIайийна хIамаш цхьанна а моттигера йоаергйоацаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх.

Парте райкомий секретарашка, райисполкомий председателашка, районни юрта боахама производственни управленей начальникашка дIахайтад дIайийна хIамаш, гуйран ялаташ, кхыйола культураш доаханген гIажашкеи йоа ца яйташ лораяра хьалхара царех хIаравар бехктокхаме хилар.

КПСС райкомаш, совхозийн колхозийн юххьанцара партийни организацеш декхарийла я дIайийнача хIамашта гIулакх дара къахьегалургдолаш мел бола нах оарцагIбахл, дIайийнача хIамашта гIулакх дикагIа дар а 1965 шера хьажкIаш, шекара, свекла, коартолаш, баьца дaараш, кхыйола культураш хьувкъаяр а духьа механизированни звеноштa, совхозий болхлошта, колхозхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае. Динза даргдац балха овсарле лакхагIа йолаш машинех пайда эцилга а балхаш дика а долаш сменни нормаш тIехкхоачашъелга а.

ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ

ДОАКЪАР ДУКХАГIА ХИЛИЙТАР ДУХЬА

Массехк шу да лаьттанца тIоадал соцаеш хий диллачул тIехьагIа мара хьажкIаш дIа ца ювш Грозненски района № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза 2-ча отделене къахьегамхой хьабоагIа. ХьажкIаш дIайийначул тIехьагIа а 1—2-зза вегетационни хий ца дуллаш дитац цар кхаш цIаккха а. Хий дехкача лаьтташка оаха соахка доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш дIаер бахьан долаш ма даьларий тха 170 гектара тIа 5 эзар тонн силос лаьттах йолла вIаштIехьа. «Круг Грозненски» яхача сортах яр дIайийна хьажкIаш. Лакхалла 3—3,5 метр а хIара хенах 3—4 йоккха хьажкIа йоаллаш а дар гIадамаш. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара яьлар моша гIадии томар тIехь хьажкIаши цхьана лаьрхIача 300 центнер, хIаьта цхьаццайолча участкашкара 450—500 центнер а яьлар. Хий кхозза мара дилладацар.

Укх шера из культура дIае лаьрхIараш ерригаш а 300 гектар мара яц. Оаха хьажкIаш дIае лерхI уж хьекха яьнначул тIехьагIа цу лаьтта мошача доакъарийнеи аьлаи лаьрхIа гуйран ялаташ (вIашагIъэбаь кен, мукх, вика) дIа а дийна силоса лаьрхIа хинна хьажкIаш чуйийцачул тIехьагIа цу лаьттацарча тIоадалах пайда эца йиш хургйолаш. Цу гIулакхо кхы тIа а хий дилларга дIадодар кIезиг а ду, мошача доакъарга дIабода мах лох а бу.

1964 шера 182 гектара тIа дIайийнаяр оаха люцерна, хIаьта шозза из хьекхачул тIехьагIа дикача аьла 700 тонн яьккхар оаха.

Укх шера кхы тIа а 60 гектар люцерна дIайийнай оаха.

ДIаяхача гурахьа люцерна тIайолча лаьттанца, тIоадал соцаеш хий дилладар оаха. ХIара гектара тIа дахийтар 2000 кубически метрал кIезигагIа доацаш хий. Цунах баьнна пайда сихха гуш хилар. Эгтара хьалха хьокхаш йола люцерна 20 мае хьакха йиш хургья тхога.

Совхоза поливальщикаша хий дилла мара ца дезаш бокъонца кийч а даь дIаоттадир кхаш. Алхха цхьан апрель бетта хьалъяьй бетонни 20 шлюз, вордаш тIехьювла 10 тIий, тоаьй канала чура хий хьадехка 40 моттиг, хий уха 5 километр йIаьха сангараш цIенъяьй. Баьца дaараш дIадийнача кхашка 2-ча апреле денз доладаьд хий дехка. Мелиоратораша декхар тIаийцадар 1-гIа май хьатIакхачалехьа доакъарий севооборота тIа а хий дахийта аьнна. Кхоачашдир цар шоай дош.

Декхарех тIаийцача ханал 5 ди хьалхагIа сангарашка гIолла хий Iо а доладалийта, гурахьа дийнача ялаташка хий дилла доладелар тхо. ДогIа делхаш санна хий деттача йоккхача шин агрегато хий ухийт гурахьа дийнача кIи тIа.

Гидротехнически гIирсаш хьалдечеи тоадечеи къаьстта а дика къахьийгар болхлоша Абдуллаев ГIапура, Тукаев Алаша, Черкасов Василе, Байраков Василе, дуккхача кхычар.

И. ХОМЕНКО,
№ 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза гидротехник.

ТХОАЙ ДОШ КХОАЧАШДЕРГДА

Соахка кулгаца къа ца хьегаш хIара гектара тIара 45 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьккхар оаха. Из бакъдар аьлча, дика хьокхам ба, цхьабакъда, оаха кхоачамбе йиш йолаш бац из, хIана аьлча оаха тIаийца декхар 65 центнер яккха аьнна дар. Из гIулакх иштта нийсдалара маIан тха участкашкара лаьтташ во хилар е дIатесса фу во хилар дац. Декхар кхоачаш ца деш дисара эггара чIоагIагIа бехке тхо тхош а колхоза специалисташ да. ХIанз тхона дика гу соахка оахош дувлийта гIалаташ.

Оаха гIалат далийтар хьувкъамаш лакхдар духьа къовсам лоаттабе доладеннача юххье. Из тхогара даьлар оаха хьажкIаш дикагIча ханашка дIа ца ер бахьан долаш. Сов хьалха доладелар тхо хьажкIаш дIае — 18-ча апреле дIае доладенна тхо 27-ча апреле дIайийна даьлар. ХIаьта погода 15-ча мае кхаччалца шийла температура йолаш лаьттар. Цудухьа геттара эсала дегIайоагIар хьажкIаш.

ХьажкIаш дегIаахара юххьанца аьттув боацаш хьалаш нийсдалар бахьан долаш дика хиланзар уж.

Дуккхача хана денз хьавоагIа со хьажкIаши кхыйола культураши кхееш, цхьабакъда, соахка оаха даь гIалат эггара хьалха нийсденнад тха.

Укх шера а тIехьаяьлар бIаьсти. Шелал латташ дукха ха яьккхар. Цудухьа сих даланзар тхо хьажкIаш дIаера. 30-ча апреле йолайир оаха уж дIае. Ерригa тхоай дIае мел еза хьажкIаш 200 гектара тIа дIайийна даьлар тхо ялатийна лаьрхIа.

Ала дезаш да, хьажкIаш дIаеле хьалхагIа лаьтта кийчдара оаха укх шера Iалаьмате чIоагIа уйла тIаяхийта хилар. БIаьсти хьатIа ма эттинге а зяба тIа макхаш даьхар, хьажкIаш дIаеле кхозза культиваци йир.

Макхаш дахарцеи культиваци ярцеи оаха хьалтIадоладенна оасар дохадаь ца Iеш, соахка цу лаьтташ тIа хинна культураш чуийца яьнначул тIехьагIа юхе яхкийса юхкаш а хьалъяьхар. Тха кхашка Iалаьмате дукха хул из тайпа йоархI.

ЧIоагтIа уйла тIаяхийтар оаха хьажкIаш дика дIаера а.Уж дIа мишта юв лаьрххIа се хьожавар со. Къаьстта айса ца зувш цхьаккха гектар йитанзар аз.

Укх шера хIара гектара тIара фуалъяьхача хьажкIий 65 центнер яккха аьнна декхар тIаийцад оаха. Цу декхарах тхо дика лоархIадергдолаш да.

Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац хIана тхона хьалхашка латта декхар — дIайийнача хьажкIашта гIулакх делга нийса вIаштIехьдаккхар. Из компани а лакхача боараме чакхйоаккхаргья оаха.

Я. ТИМОШЕНКО,
Сунженски района «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза хьажкIаш лелаеча механизированни звено звеньевой.

Рентабельни хургба боахам

БIаьстанара культураш махулла сихагIа дIаера низ тIабахийтта къахьегаш ба Ножай-Юрта района XXII-ча партсъезда цIерахча юрта боахама артела членаш. Колхозе дIайийна яьннай хьажкIаш, горох, доакъара йола шекара свекла, агротехнически дикагIча хана дIадийна даьннад укх шера бIаьстанара ялаташ. ДIалахача шерарчул дуккха а дукхагIа дIайийнай хьажкIаш. 600 гектар совгIа дIалоац цу культура. Боахама боккха пайда беш дола тхьамка укх шера 15 гектара тIа дIадуврга колхозе. ХIара гектара тIара 11 центнер из культура чуя декхараш тIаийцад тха тхьамка леладераша. Горох дIаювлга а иштта шердаьд колхозе.

— Тха боахам рентабельни хилара мел эшараш долаш да, — йоах колхоза председатела Кайпаев Махьмада. Тха колхозе эггара тIехьадусача доакъоех ба хьайбай боахам. ЛерттIа доакъара базеи хьайбай помещенеши ца хиларо дегIабайтац из.

ХIанз КПСС ЦК мартовски Пленумо юрта боахам чIоагтIа дегIабоалабара эша торонаш хьайийлача хана юкъара хьайбаш дегIадоаладаран царгара йоаха продукташ алсамъяхаран тIабохийт оаха беррига теркам. Хьайбашта лерттIа доакъара база хургйолаш силоса лаьрхIа соахкарчул дукхагIа 270 гектар хьажкIаш, 15 гектар шекара свекла дIайийнай колхозе. Кастта хьалгьяь яргья 70 бежана маттиг йола помещени.

ХIара гектара тIара 17 центнер фуалъяьха хьажкIаш, 150 центнер силоса моша доакъар, 13 центнер горох, 80 центнер коартолаш, 50 центнер саьмарсакх чуба декхараш тIаийцад артела кхашкара балхаш дераша. Уж декхараш кхоачашдара дукха къахьега дезалга хов тхона. Ялаташ дIадувча къаьстта дика къахьегаш хилар механизатораш Магомадов Шахид, ЕвдогоевгIар вежарий Дауди Сагавдии, Мадаев Салман, Гайтукаев Шелимхаджи кхыбараш. Шоашкара боккха хьоккам гойташ къахьийгар кхашка балхаш деча бригадай бригадираша коммунисташа Болтукаев Хажмахьмада, Хангираев Бауде, кхычар. Колхозе эггара хьалха бIаьстанара ялаташ дIадийна а яьнна хIанз обработка еш я уж бригадаш. ХIанз колхозе геттара сиха дIадувш да тхьамка, коартолаш.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

НОВОРОССИЙСК. Набережнера нахчубаха хьалдаь керда цIенош.
Е. Шулепова сурт. ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНА ЦIЕРАХЧА ПИОНЕРСКИ ОРГАНИЗАЦЕ — 43 ШУ

ПИОНЕРИЙ ЦIЕЙ

19 май. Советски наьха йоккхагIа йола тIехье дог гIозъяьнна юкахьеж ше хьабенача вахара наькъага, Iайшача халонашка, доккхал а деш дагаух царна шоаш бераш долаш хинна шераш. ЦIе галстукаш лелаеча дешархой гварде ше шера баьча балха итогаш ю, цу хьакъехьара рапорташ тел ший вожатега—комсомолага.

Школашка торжественни пионерски сбораш, пионера дог гIозача цIейна — из хьахиннача денна хетаяь линейкаш, митингаш хулаш чанхъювл. Нохч-ГIалгIайчен эггара хьалхара пионераш, пионервожатеш, пионерски болам вIаштIехьбаьхараш, къаьна коммунисташ, тIема а къахьегама а ветеранаш, турпалаш тахан пионерски кружокашкеи отрядашкеи сийленца тIаийбу хьаьший ба. Дукха а ха хьалха дIадахача деношка хинна гIулакхаш, революце баьччаца В. И. Ленинаца хинна къамаьлаш, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашкара советски наьха турпалал хьехадеш деча къамаьлаца дIалаьце хул из тайп-тайпарара тIехьенаш вIашагIъеттаялар.

Цу дийнахьа пионераша чIоагIо а еш дош тел шоай даьша леладаь гIулакх шоаш сийленца дIахо хьорпхилара, цар революционни а къахьегама а оамалаш шоаш меттахьа лоаттаерг хилара а ебаерг хилара а.

Шоай дегагIозлен цIейна республика пионераш накъаболх дешара кердача толамашца, шоашта уйла а дог-безам а тIадерзадеш долча общественни-пайданерча гIулакхаща. 4 эзар тонн гаргга тиша ешк гулдаьд цар укх дешара шера, итташ эзараш хиллал йола гаьнаш дIаегIай, колхозийн совхозийн кхашка дукха а пионераш юкъе бола къахьегама десанташ хувшаелга чакхдаьккхад, городаши юрташи эшаш дола гIулакхаш а деш тоаяра дуккха а субботникаши воскресникаши даьд.

Республика дешархоша чIоагIача деналца дакъа лаьцар Алжире хулача кагирхойн студентийн Дерригдунен фестивала фонда лаьрхIа тиша аьшк гулдара Ерригсоюзни бутт чакхбоаккхача юкъе. Пионераша шоай алжирски цхьанханнархошта спортинвентара, берий ловзаргий, инструменташ, тайп-тайпара долча совгIатий итташ комплекташ гулъяьй. Къаьстта а чIоагIа цхьоагIо йолаш из гIулакх чакхдаьккхар Ачхой-Мартана районерча Давыденковски школа, Сунженски районерча Ассиновски Карабулакски школай, № 1 йолча школа-интерната, № 36 йолча школа, Грознерча, Гудермесерча, МагIалбикерча, Надтеречни, Шелковской, Грозненски, кхыча районашкарча итташ йолча кхыйолча школай пионерашеи дешархошеи.

Даггахьа раьза а болаш телаш долча цу совгIаташа, дукхха а вIаший дIа-са яздеча наьхаташа, дуккхача школашка яьча интернациональни доттагIала клубаша чIоагIа тешал ду кхыча паччахьалкхений халкъий кIаьнкашцареи йоIигашцареи Нохч-ГIалгIайчен пионерий интернациональни бувзамаш чIоагIлуш латташ хилара тешал ду советски интернационализма уйла лакха хилара.

«Дебаде ленински седкъий!» яхача Ерригсоюзни ленински смотра юкъе дакъа лацаро дIаьхегIа хилийтад пионерски отрядийн дружинайн вахар, цар болх безамегIа, формашка диллача тайп-тайпара, чулоацамга диллача кIоаргагIа хилийтаб.

Бераш чIоагIа безам тIа а ухаш дакъа лоацаш хилар «ТIема сийлен похода» юкъе. Шоай кортошта тIа массе а хана машарера малх хьежийтара духьа цар кхы тIа а кхы тIа а хьалийхай, дIаязъяьй, Iомаяьй шоашта иразера вахар даьккхарий а хьадаьрий а, граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкен тIемий бирсача шерашка из лорадаьрий, тIема посте а латташ машарера къахьегам, берий дешари наб-сан лорадеш барий хьакъехьа йола материалаш. ЙоккхагIча тIехьенах болча сийлен цIи хезача а деналера а турпалашкара пионераша Iомаду чIоагIал, къонахчал, турпалал долаш хулилга. Итташ хиллал йолча школашка вIашагIъехкай Советски Эскара къонача доттагIий отрядаш, гулъяьча материалий ларда тIа-тIема сийлен уголокаш. Грознерча № 3 йолча школе хьайийлай чIоагIа шийна уйла тIаерзаеш йола «ТIема сийлен музей», иззаморг кастта хьаелларгйолаш я Гудермесерча № 1 йолча школе а. Пионерашта цхьанна а хана дицлургдац шоай даьша, ноаноша, йижараша, вежараша даь турпала гIулакхаш!

Пионерий патрулаш, «Нийсхоихой судаш», милице къонача доттагIий, къонача дзержинций отрядаш, «Чехкача новкъостале кхоъаш» — дукха да «Машар хургбоацарий рейда» юкъе дакъа а лоацаш, пионераша даь шоашта уйла тIаерзаю безамера гIулакхаш. Боккъала дар аьлча уж ба а ба йовсарал леладеращца, аьрдагIа баращца, зIамагIчарга бала кхухьаращца машар зургбоацаш. Цар новкъостал ду нийсача наькъа тIара баьннача, кIеззига мара беце а болаш болча шоай ханнарчарна, юха а уж цу нийсача новкъа бахара духьа. Цу гIулакха хьинаре болх баьб Гудермесерча, Шелковской, Шаьла, Наурски районашкарча школай, Грознерча №№ 46, 49, 21, 31 йолча а кхыча а школай пионераша.

Иттанешца ларрхIал долча кхыдолча дикача гIулакхаща белгалъяьннай «ДухтIабувларий турнире», «Ленински къахьегама вахте», «Ленински васкетий лерагIарча экспедице», «Кхаь гIозара олимпиаде» дакъа лоацаш хинна пионерски дружинаши отрядаши.

ХIанз пионераша де дезаш дукха гIулакхаш а кхоачашде дезаш доккхий декхараш а да. Дешара шу йистедоалаш латт. Сатийса ахка дена хьаотташ латт. Цхьабакъда цунна «ура!», яхаш цIогIа деттар пайдана дац. Цунга кийчдала деза. ХIаьта пионераш кийчо яь бала а боахк. Цар кийчъю спортеи ловзарийн площадкаш, улицашкара командаш вIашагIъехк, къестаю безамерча экскурсейн походийн маршруташ, хургйолча соревнованей положенеш. Лагераш хIаьта?.. Царга сатувсаш ба беррига пионераш. Цхьабакъда, цига салаIа йиш хургьяц 100 эзарнех 17 эзарне мара. ТIаккха вокхар фу дергда? Цар уйла е езаш яр. Царга салоIийтилга вIаштIехьдаккха кийчлуш я пионерски дружинаши отрядаши. Аьхки цар болх бергба берий площадкашка, клубашка, школашкарча, шефал леладеча организацешкарча пионерий лагерашка.

В. ВОРОБЬЕВ,
Нохч-ГIалгIай ВЛКСМ Обкома секретарь.

Бурунни аренаш — даьгIений ганз

ДукхагIа яраш бурунни аренаши гIум увш дола дIадув лаьтташи а долаш 300 эзар га гаргга лаьтташ да тха Шелковской районе. Шера юкъера лаьрхIача цу лаьтташка 270—300 эзар устагIа, 10 эзар совгIа доахани говраши леладу тха боахамаша. Керттера доход, 70 процент совгIа яр, хьайбаш леладарах тIайоагIа боахамашта. Алхха цхьа тха доккхаргда 4 миллион сома маьха. Цхьабакъда, тха хьайбай боахама ларда йола бурунаш тIа-тIа дукагIа эшалуш латт. Бурунни даьгIений проблема берригача хьайбаш леладерий сахьувзадеш я. БIаьстан юххье денз, буц хьалтIа ма хьайинге а, овла чIоагIбалалехьа доахан тIа а лаьхке юийит из. Цу хана эггара дукхагIа хул цига дажа хьайбаш. Масала, нормах боажабе безар 1 устагI мара боацача метте, «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе биънел совгIа Менжински цIерахча колхозе — 2,5 устагIа боажабу хIара гектара тIа бIарччача шера. Изал дукха хьайбаш доажадеш хилча йиш хилац къоастаяьча чIегилгаш тIа доахан доажаде а юкъ-юкъера участкаш цхьан ханна мукъа лоаттае а. Юаш йола баьцаш юкъера дIайоал, хIаьта бIеха а яа мегаш йоаца а йоархIаш хийцце дегIайоагIа.

Укх тIеххьарча шерашка даьгIенаш тоае цхьаккха а хьежавац, хIаьта доахан тIа-тIа дукхагIа дебаш хьадаьхкад. Цхьабакъда, доахан дийбадале а цар продуктивность лохагIа хиннай. Масала, 1958 шера денз цхьан устагIанна тIера доаккха тха цхьа килограмм кIезигденнад, хIаьта лулх 3—3,5 килограмм кIезигденнад, тIехьара къоастадеча хана хьалхагIа 25 а кхы совгIа а килограмм хинна Iоахарий 20—22 килограмм мара хилац. Из да жена цIаккха а диззалца даа доакъар ца хилар. Бурунашкара цхьайола участкаш жа доажадара вIалла пайдана а яц.

Баьций аренаши даьгIенаши паччахьалкхен чотах тоае аьнна решени яьй КПСС ЦК мартовски Пленумо. Овлангара денз паччахьалкхено ший ахчах тоаергйолаш хила мег бурунни даьгIенащ, цхьабакъда, тха боахамаш а юстара латта йиш яц тхона лоархIаме йолча цу мероприятена.

Дукха мероприятеш чакхъяха езаргья даьгIенаш юха меттаоттаярaи тоаярaи. Цкъа—дале, бурунни аренашка харбазий кхаш леладайтаргдоацаш соцаде а харбазаш дIаялара план ца увттаеш йита а еза. ХIара шера план лу 2500 тонн харбазаш дIале аьле, вешта аьлча уккхал харбазаш дIалуш хилча 1000 гектар гаргга лаьтта аха деза бурунни аренашка. ДIа массаза юв кердача лаьтташка е езаш ма йий харбазаш, цудухьа 1963—64—65 шерашка аьха толхадаь лаьтта 3 эзар гектар да, хIана аьлча пул тIехьагIа денз дукха шераш доах цу лаьтто буц тIа ца йоалаш гIум а хиле латташ.

ШоззагIа-дале, деррига Iаьсийн бакъилгаши лоаман даьгIенашка дажа хьал а дига, Тирка йистера цонаши даьгIенаши мукъаялийта еза йол Iалашъе йиш хургйолаш. Укх шера аьхки лоаман дагIенашка хьалдохийтаргда 4 эзар гаргга Iаса.

КIезига лоархIам болаш гIулакх дац жево Iадоаккхача моттигашта гоннахьа 15—20 гектар хиллал рожь дIаде, цунах хургда бIаьсти хьа ма яьллинге а гуйра тIехьаяхача хана а даа дика доакъар. «Коминтерн» яхачеи Кирова цIерахчеи колхозаша жа дахкардолча моттигашта гоннахьа рожь дIадер бахьан долаш жерч тоаденнагIеи Iоахарий унахцIенагIеи бIаьстанга даьлар.

Рожь дIадера совнагIа, лаьттанна обработка ца а еш дIае мегаргья ялат цIендеча хана хьа мел къаьста отходаш, йоархIий фу. ХIамаш дIайийнача кхашта юкъе йоархIаш царех хуле а, бурунашка хиланза яргйоаца баьцаш я уж. Вешта, цунах фу де деза колхозий агрономашта дикагIа ховргда. Тирка йисте эрий тIаювлача баьцех фу даха е къаьстта фу дIадувш участкаш лелае мегаргья, хьахинна фу цул тIехьагIа даьгIенашка дIатоссаргдолаш. Тар ма лу дукхагIа шоаш оашта къоастаяьча участкаш тIа доажаде деза доахан, йокъаеннача баьцех цIераш еттийта мегаргьяц, хIана аьлча цар бурунашкара гIум гIаттаргйоацаш чIоагIъю. ЦIераш еттаж хилча, цул совгIа, йоагаю хьатIайоалаш латта, цига чIоагIа эшаш йола хьун кIотаргаш а.

Жа Iуй бригадаш йоагоча хIамашца Iалашъе йиш хургьяц, бурунашкара гаьнаш теле. ХIаьта тха боахамаша жаIущта цIаккха а лерттIа йоаго хIама хилийтац, цудухьа цигара гаьнаш ца тийдача балац уж, аьхки малх бIоахбеннача шоашта а жена а хургдолча Iенах а боахаш шоаш.

Уж деррига гIулакхаш чакхдаьхача йиш хургья бурунни даьгIенаш юха дийнъе а гIомараш чIоагIъе а. ХIатIадоагIача финансови шера промфинплана юкъедахьа деза цонаши даьгIенаши тоаярга дIадохийтаргдола ахча. Цу тIа а, даьгIенаш телха ца яйташ, лаим лораеш хила еза.

И. АНТОНОВ,
Шелковской района юрта боахама производственни управлене керттера зоотехник.

КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА УДАРНИК

Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхоза ремонтни мастерске доагора цехе болх беш ва Идрисов Ваха. Кхо шу хьалха верз из цига балха.

Комсомола членалла дIаийцар къона болхло, хIаьта дукха ха ялалехьа совхоза комсомола комитета членалла а хержар из.

ХIанз ВЛКСМ РК член ва нов. Идрисов. Производства заданеш тIехкхоачашъярах массехказза а баркал аьннад цунна совхоза администраце.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАХ

США тIемаца Доминикански Республике чуяхаро, Вьетнамерча американски бIехача тIемо а санна, догуйла цIена долаш мел бола нах эгIаз а бигаб, цец а баьхаб. Дуненна цIаькха а бIаргадайра шек а боацаш кхыча мехкий чурча гIулакхашта юкъегIертар малав, паргIатонген лоIамген кхача гертача халкъий болам оттабер малав. Дунен халкъашта юкъерча жандарма гIулакхаш леладеча американски империализмо дунен халкъашта юкъерча арене тIатIа дуккхагIа хийра боаккх мохк.

Советски Союза инициативах ООН-а Кхерамзлен Совете американски интервенци ювца оттаяро агрессор моральни оагIорахьара харцвир. Дуккхача мехкий викалаша Вашингтона авантюристически никъ гучабаьккхар, дIадехар интервентий бIунаш сов чехка Домининкански Республикера арадоахилга.

Духхьал цхьа хIама дага долаш — Доминикански Республике законни конституционни Iаьдал юхаоттадара духьала, — йолаьяча гуччахьарча агрессе акто къаьстта а чIоагIа сутIардаьхар дIалахача а хьанзарча а бIаьшерекашка США герзацара интервенци хинна итташ моттигаш дика дагайоагIаш йолча Латински Америка халкъаш. Американски агресси хаьдда харцахьа лоархI латино-американски мехкий профсоюзни, кагирхой, кхыча массови организацеша, дуккхача политически партеша, дуккхача паччахьалкхений парламенташеи правительствашеи.

Шийх хийра доалаш латтача дунено США йитанзар чоалхане маневрировани ца йича. Йоккхача халонца а чIоагIа низ тIабахьарца а вIаштIехьдаьлар «Межамерикански герзашцара низаш» оалаш дараш вIашагIтохара хьакъехьара резолюци американски паччахьалкхений Организацех (ОАГ) хьоарчае. США-с цу низех пайда эца лерхI Доминикански Республикера шоай агресси къайлаяхьара а къамий-кортамукъален болама духьаларча кхыча операцешка а. Хьокхаме да, Мексика, Чиле, Перу, Эквадора, Уругвая, Венесуэла викалаша из резолюци хьаллаца ца тигар.

Американа духьалара гIулакхаш Латински Америке тIа-тIа дуккхагIа хулаш хиларо корзагIбаьхача вашингтонски дипломаташа тIехьаяккхийтар 20 мае Рио-де-Жанейро хила езаш хинна кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий межамерикански совещани.

12-ча мае Лондоне хинна НАТО Совета бIаьстанара сесси чакхйоаллаш оттаяь кхаь оагIо тIа язъяь коммюнике, вIаштIехьъяьнна хьайоагIача традицех, моттийта, саг кхетаргвоацача формехьа оттаяьй. Эггара бIарзагIа мел дола дешаш хьоаха ца деш дигад. Барт вIашка ца боагIаш хиларах сакхувргдац мугIараштa юкъера ешаш хилча мара.

Масала, коммюнике тIа йоах, «дунен халкъашта юкъерча хьалага мадарра хьежар министраш, кхоткам е довнаш латтача, Малайзи, Вьетнам, Доминикански Республика, дунен халкъашта юкъерча кхерамзленнен машаран цIанхаштара кхерамаш гучалийлха цхьайола африкански паччахьалкхенаш санна йолча районашта къаьстта уйла тIа а йохийташ». Цхьа дош аьннадац цу тIема блокага гIолларча США партнераша Къулба-Малхбоален Азереи Латински Америкереи США кхерамера авантюраш хьаллоацаш хилара хьаккхехьа. Из фу маIан долаш да ха хала дац. Вьетнамерчеи Доминикански Республикерчеи хьала гоннахьа дискусси яро гучадоахаргдар США-неи кхетамца боацача Вашингтона наькъо мел доккхий вуламаш дала тарлуча тIавуг кхетадеш болча дуккхача союзникаштен юкъера барт вIашагIа ца кхеташ дола дешаш. Дукха бац американцашта хьалхара цIера юкъера хаьшкаш кхахьа довраш. Франце бакъълир Индокитаерчеи Латински Америкерчеи США политикана ше раьза ца хилар. Юкъ-юкъе Бельгеи кхыметтел Италеи викалаш а дIакхеташ Дане, Голланде, Норвеге делегаташа Вьетнамереи Доминикански Республикереи тIема интервенци «нийса» хиларах шек йолаш къамаьлаш дора. Норвеге кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Ланге аьлар, интервенци лелае бокъо хиларах йолча тезисана раьза хила йиш яц шийга.

Цу хьалашка паччахьалкхеи секретара Раска (сесси чакхйоаллаш Лондоне кхача сихвенна хиннача) даь къамаьл мадарра аьлча феца дIаийра. Вашингтона политика нийса хилара кхыметтел агрессивни блокага гIоллара шоай коллегаш а тешабе магазар американски дипломатически ведомствана керте латтачоа.

Официальни коммюнике тIа хьахьекхалац НАТО чухьара дукха кхыдола барт вIашагIа ца кхетийта дешаш а. Белгала аьлча, Англе финансови гIулакхаш талхара а НАТО-на юкъе цо «бокъо йоацаш токхаш латтача Iазапа» а ладкъаш вар английски премьер-министра Вильсон. Рейнерча английски эскара хьакъехьарча дешага юха а хьожаргда шоаш, нагахьа санна из эскар леладарга Англе дIадоалар хьатIакхахьара проблема Бонно бакъахьарча оагIорахьара ца къоастайоайя, яхаш, кхерам тIатувсар цо.

«Союзера (вешта аьлча блокера) гIулакхаш цхьана тохкилга тIехьадаьккхад Париже хургйолча декабрьски сессега кхаччалца. Лондонски «Таймсо» белгалдоаккх, НАТО легIаяра перспективаех Францена хетар цу сессе хьоахадаь ца хилар а башха Франце позици малагIа яха гIерташ американцаш ца хилар а. Иштта юхатехар кхы цхьаькха а цьан керттерча деша бала тарлуш хинна къовсам.

Башха гIоръяьнна а яцар НАТО Совета сесси. ЛийрхIачул ди хьалхагIа из чакхъялар барт вIашагIа ца кхеташ дола моллагIа а дешаш къостаде, гуччахьа лелхаш латта моттигаш хьалха цига дакъа лаьцарий вIаштIехьдаларах дацар. Кхыча бесса: къовсамаш тIа-тIа дукхагIа чIоагIлуш латтача хьалашка цу керттерча тIема империалистически группировка кризис къоастаеш йола проблемашца гIоттаярца бола безам совбаьлар.

* * *

Укх денношка Виннебе, Аккрана (Гана) юххерча йоккха йоацача курортни городоке гульенна Азеи Африкаи халкъий барт-цхьоагIон йиълагIа конференци империализмана духьалара деррига низаш кхотадалар белгалю а йолаш чакхъяьлар.

Дуккхачахьара викалаш тIаболаш яр из конференци. Цига дакъа лоацаш яр Азеи Африкаи 50 гаргга мехкара делегацеш,цу континентий а хIаьта иштта Европа а Латински Америка а массехк итташ организацешкара наблюдателаш.

Империализмана духьаларча, колониализмана духьаларча низий кхотадалари барт-цхьоагIон чIоагIъянза ярг ца хилара хьакъехьара уйла чулоацаш бар конференце беррига болх.

«Вай кхотаденна хулга, — аьлар ше къамаьл деш Ганай президента Нкрума, — хьалхагIа дIаяхача моллагIча хана хинначул дуккха а боккхагIа лоархIам болаш да хIана».

Кхыча мехкашкарча нах боацабераштa духьаларча деналерча къовсамах лувцар колониальнии шоай тоIаме йоацачеи территорей къамий-кортамукъален боламий викалаша. Делегаташа массане а цхьатарра харцахьа лаьрхIар Вьетнамера, Доминикански Республикера, Конгора (Леопольдвиль) США империалистически агресси.

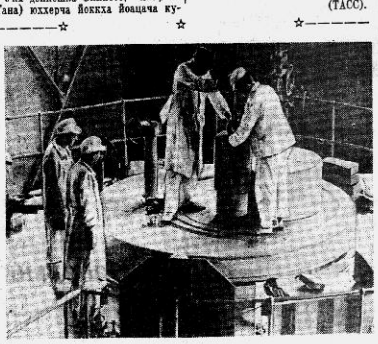
«Оаха хьадех, США-а Къилбаседен Вьетнама сигалара Iочуду дов а Къулбехьен Вьетнама духьалара агресси а сов чехка сацийтар, цигара ший бIунаш арадахар, Къулбехьен Вьетнама халкъ ший гIулакхаш шийга къоастадайта мукъа дитар», — йоах Азеи Африкаи халкъий барт-цхьоагIон Организаце генеральни секретара Юсеф Эссибал доклада тIа. Доклада тIа ба вьетнамски халкъа къовсам хьаллацара а цунна массе оагIорахьара новкъостал дара а беш тIахьехам.

Конференце цIаькха а хьахьекхар, афро-азиатски барт-цхьоагIон боламиз дунен халкъашта юкъерча юкъарча демократически фронта боевой отряд хилар.

Вай массане а лерхIар цаI да — паргIатон машари, лоIам а социальни прогресса а, — аьлар советски делегаце кулгалхочо СССР Лакхехьарча Совета Президиума член Ф. А. Табеева. — Вай массане а моастагIа цаI ва — империализм, колониализм, неоколониализм».

Азеи Африкаи халкъий барт-цхьоагIон конференце керда дакъа дихьар империализмана духьалара низаш кхотадара юкъе. Цо новкъостал дергда халкъаша империализмана духьала, машар, паргIато, прогресс бахьан долаш лоаттабу къовсам кхы а дукхагIа чIоагIбара.

И. ЛАПИЦНИЙ.
(ТАСС).

Германски Демократически Республика Iилмахоша доккхий тохкама балхаш ду атомни энергех машара гIулакхашта пайда эцара.

Сурта тIа: Россендорфеча ядерни тохкамий Центральни института реакторе.

ТАСС фотохроника.

МОСКВА. Советски Союзеи Африка мехкийи халкъий доттагIлен бувзамаш чIоагIлуш латт. Образовани, культура, Iилма здравоохранени, спорт дегIайоалаяра, къаман интеллигенце кадраш кийчъяра дуккхача къонача Африка паччахьалкхенашта новкъостал ду Советски Союзо Африкански дуккхача мехкашкара студенташ дешаш ба московски вузашка.

Сурта тIа: Московски автодорожни институте. Суданера студенташ эрсий мотт Iомабеш ба. Хьалхашкахьара вар Омер Мохаммед.

В. Хухлаева сурт.
ТАСС фотохроника.

США Компарте заявлени

НЬЮ-ЙОРК, 15 май. (ТАСС). «Миллионаш болча шоай гражданашцеи машар бахьан долаш къовсам лоаттаберашцеи цхьана американски коммунисташа США правительствагара хьадех Вьетнамереи Доминикански Республикереи тIом сов чехка сацийтилга, американски бIунаш цIадовладелга, атомни тIемаца дуненна кхерам тIатувсар дутилга», — йоах кепатеха араяьккхача США Коммунистически парте заявлене тIа.

Къулбехьен Вьетнамеи Доминикански Республикаи халкъашта дага да, йоах заявлене тIа, кхыча мехкашкахьара тIалаттача низах мукъа йола правительстваш вIашагIйохна. Санто-Доминго халкъо къовсам лоаттабу конституционни демократи оттаяр духьа, хIаьта из де йиш йолаш а дац, нагахьа санна ВIашагIкхийтача Штаташа шоай бIунаш ара а ца доахе, ший кхел шийга къоастаяйта домининкански халкъа торо а ца лойя.

Машарeи демократеи хьашташа, американски, халкъа ший хьашташа а дIадех, йоах США Компарте, шоай мехкашка дукхьал американски герз бахьан долаш Iаьдала керте латта марионеткашла а езаргйоацаш, шоай правительстваш шоашка харжийта Вьетнамеи Домининкански Республикаи халкъий бокъо хулийтилга. Дерригача дунен тIарча къахьегамхошта деззар да цу мехкий халкъашта дезар а, — машар.

Ер дешаш президентага Джонсонага дIакхайкадара беррига американцаш тIахьех США Коммунистически парте: «Деккхараш тIа ца а дожадеш машар бех оаха! Шоай кхел шоашка къоастаяйта торо ле цу мехкий халкъашта! Сацийта тIом»!

Каспе рузкъа дебадергдолаш

Советски Союз чкъаьрийца кхоаб Каспийски фордо оалаш да. Духхьал дIалахача шера цучара лаьцаб бIаьш эзараш центнераш хула столовешка буэи цIеи чкъаьра: судак, сазан, сельдь, лещ, сом, вобла, кефаль, осетр, белуга, севрюга...

Ховш ма дий 30-гIа шераш юкъе кхаьчача хана дена Каспийски форд халданза тIийхлуш латтилга. Iилмахоша йоах бIаь шерашка еча йIовхалца дувзаденна да из. Укх тIеххьарча 25—30 шера Къилбаседа Каспе тIехе дильагIа дакъа кIезигъеннай, цу гIулакхо Iов тувса чкъаьрий уж дажа моттиг кIезигъяьй

Печореи мехка кхыдолча къилбаседера хиши Каспе доагIаргдола проект оттаяь яьннай. Волга кхоачалуча хьаеш латт лаьрххIа йола хий декъа моттиг, цо йиш хулийтаргья Волга дельта деррига малхбузера дакъа Iалама даьгIенашка кхачийта. Хьалъеш латт чкъаьран массехк завод.

Каспе рузкъах лерттIа пайда эцара чкъаьрий боахам нийса лелабе беза. ТIом хилалехьа цIе чкъаьра гуччахьа форда чура хьалувцар, из экономически биологически хьакъе аьлча кIезига пайда луш дар. Цу хана дукха рузкъа дIадохийтар чкъаьрий лувцеи уж хьаэцеи флот леладарга, хIаьта хьайоаккха продукци дика хилацар. Форда тIа лоадам болаш яккхацар чкъаьран Iов, хIана аьлча осетрови тайпа чкъаьрий хьалдоахар цар Iов кхачалехьа. Iилмахоша - ихтиологаша хьахьекхад, осетрови чкъаьрий уж долхача хи чу лелача хана лувцар пайдане хилар, хIана аьлча цу хана дика тоаенна хул цар Iов.

Каспийски форда чу чкъаьрий леладареи, уж дебадареи, царех лерттIа пайда эцареи дешашка хьожаш я 1960 шера Красноводске вIашагIтехача чкъаьрий боахама Туркменски Iилма — тохкама лабораторе коллектив а. Лабораторе сотрудникаша йийзай гасанкулийски вобла, форда судака, моттигерча сельда, кефала, сиргIалгIаш оалача чкъаьран биологи. Цар Iов тосса моттиг ха а, уж сенах даж, хIаьта иштта цар дахаш йола ха яйзай. Туркмене рыбакашта чкъаьрий лувцара дикагIа хила тарлургйолча моттигех, толашагIа йолча ханех, уж лувцара кечалех дола хьехамаш даьд.

Укх шера лабораторе шерду ший балхаш. Цо Каспе къулбехьен — малхбоален хишта гидрологически гидрохимически тохкамаш дергда. ТIаккха гидробиологийи ихтиологийи йиш хургья чкъаьрий доакъара база хьал нийсагIа довза, кчъаьрий декъара база хьал нийсагIа довза, чкъаьрий декъадалар, уж дебара темпаш йовза. Форда судак искусственни лелабара опытни балхаш де доладергда. Кефаль лацара нормаш увттаеш латт.

Зоя ЛОБАЗИНА,
Чкъаьрий леладара Туркменски Iилма-тохкама лабораторе директор.
(АПН).

ЙОККХА ХУЛАШ ЛАТТ «КОСМИЧЕСКИ» АЛЁНА

МОСКВА. Дерригача дунен тIа цаI мара бер дац космически арен кIоаргаленашкара вай планетаца безам биаь дай болаш. Из бер — Алена, гIорбаьннача космонавтий Терешкова Валентинайи Николаев Андриянеи йиIиг.

1964 шера 8 июне яьй Аленушка. Цун хIанз цхьайтта бутт баьннаб, из хIанз тIагIертта йовза гIерт... космически аре а ца йовзаш, шийна гоннахьара хIамаш. Когаш яха яла йоалл из, ший йоккха бургац дукха еза цунна. ГIад а яхе пIелгаш детт цо пианина лакаш тIа, чIоагIа дукха деза цунна зизаш а... даь конспекташ а.

Цхьабакъда, массадолча хIамал а дукхагIа-м цунна, бакъдар аьлча, ший дан нанеи деза.

Валентина Владимировна а яц шийна дукха езачох дог Iаба яла моташ, хIаьта, къайлагIа аргда оаха шуга, цо из кIезиг-дукха боча а яьккхай.

Валентинеи Андрияни Н. Жуковске цIерахча Военно-Воздушни Академе деша багIа. Дукха юхы денхараш а да цар, советски космически отряда дерригача члений а санна. ХIаьта а космически даьша хIара мукъа мел йола минут шоашта дукха езача Аленушкайна дIалу.

Сурта тIа: нанеи, дан, сон...

В. Черединцева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕШАРА ШУ ТОЛАМЦА ЧАКХДАККХАРА

Дешархошта дика кхетами хьехами балара шоай низ а хьинар а кхо ца деш къахьегаш ба Шелковской района ерригача школашкара хьехархой. Дика вIаштIехьъяккхай цар дешархошта юкъе беча дешара а кхетама а балха план. Дукха мероприятеш чакхъяьхай цар укх дешара шера из план кхоачашъеш. Бераштa хьехареи кхетам балареи гIулакха, къахьегам дукха безаргболаш уж кхедара белгалара толамаш даьхад, дукхагIа ба производства болх бовза гIерта дешархой. Къаьстта дика болх баьб цу хьакъе Каргалински, племенной жа леладеча совхоза юкъерча школа, Сарысуйски, Ново-Щедрински, кхыйолча бархIшерарча, Харьковски, Воскресеновский, Каргалински, Старогладковски юххьанцарча школай коллективаша.

Шоашта хьалхашка латта деккхараш толамца кхоачашдеш ба цу школашкара дукхагIа бола хьехархой. Царех ба Н. А. Чеботарева, Н. Я. Горшкова, Н. Ф. Калачева, Н. М. Радченко, Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни хьехархо Король Ольга Дмитриевна а дукха кхыбараш а. Цар массане чIоагIа терко ю школайи вахареи бувзам чIоагIбара, деррига бераш дешара чуозар закон толамца кхоачашдара. Цудухьа да цу школашкара 90—95 процент дешархой дика кхеташ хилар.

Дукха ха яц тха школай барт тайнача коллективашта юкъе болх бе цхьабола къона хьехархой баьхка. Бакъда, хIанзале шоай болх дукха безабенна, коллективаца дIайийна, кIаьд балар фуд ца ховш, боккхача безамца къахьег цар. Царех ба А. И. Тагаев, И. А. Тучина, Е. А. Лагутина дуккха кхыбараш.

ДукхагIа йола школаш деша боацача хана дешархошта кхетам балара тайп-тайпара балхаш деш, цу балха керда формаш Iомаеш я. Из болх вIаштIехьбоакх комсомольски пионерски организацеша. Иштта, чIоагтIа безам тIаболаш ба математически общества бу болх. Знанешта пропаганда яра тайп-тайпара дешаш Iомадеш секцеш я цу обществе. Масала, дешархошта юкъе атеистически болх беш я астрономически секци, пенашца хьалъахка да «Атеизм живописе» аьннача темах дола картинаш.

Дешархошта кхетам балара чIоагIа лоархIам болаш я Шелковской юкъерча школе тай-тайпарча темаех еш йола сайренаш. Дукха ха йоаццаш «СССР-а халкъашта юкъера доттагIал» «Уж Даьхе лораеш латаш бар» яхача темаех сайренаш хилар укхаза. Школе болх беш я деррига довзен лахеи безамбарий клуб. Укхаза сакъердам болча дешашта дола жопаш корадоагIа дешархошта.

Червленски юкъерча школе болх беш дешархой лекторий я. Цу школа лаккхерча классашкара дешархой лектораш — обществениикаш ба. Шоаш кийч а еш беседаш ю цар лохерча классашка деша боагIачарца.

Дикеи сакъердамеи ба пионерски болх а. ТIехь-тIехьагIа чIоагIлуш боагIа хьехархоштеи пионервожатештеи юкъера бувзам. Цар кийчъеча сборашка хьоашалгIа баьхке хул дешархой дай-ноаной, — хьалхара пионераш, къаьна коммунисташ, производственникаш.

Къаьстта дика новкъостал ду районни пионерий Цено школа пионерски организацена. Масала, дукха семинараш яьй цо пионервожатештеи пионерски активаи лаьрхIа.

Дешар-кхетама болх дикача хьала тIа хила йиш яц нагахьа санна школаш а берий дай-ноанойца, ерригача общественностаца бувзам ца лоаттабой. ХIаьта из гIулакх керттера дар лоархI Шелковской района ерригача школаша.

ДукхагIа бола дай-ноаной хьехархошта хьалхара новкъостий хинна дIаайттаб. Цул совгIа керда школаш хьаеча, ремонт еча, Iаи доагор Iалашдеча, шоай низ кхо ца беш къахьегаш хул уж.

Даьр дукха да, цхьабакъда, цох кхоачам ца хеташ де лерхIар кхы а дукагIа да. ХIанз школашкара хьехархой коллективаш шоай мел бола низ, ерригa уйла тIаяхийта дешар шу толамца чакхдаккхара къахьегаш я.

Г. СЕХИН.
Шелковской райОНО инспектор.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

КЕРДАЧА ФУСАМХОЙ ДЕГАГIОЗЛЕ

Яьсса иллача ара, вIаштIара динза дола лохига цIенолгаш городa доазол ара а тетташ, юллаш латт дуккха а эзараш нах бахаргбола дуккхаза а вIаштIара даь хоза цIенош хургдола Катаяма цIерагIара керда поселок. Цига бахаш болча наха доккхал деш я, ерригa коммунальни аьттонаш йола дика квартираш.

Цу тайпара долча Ялтински улицагIарча цхьан цIеношка дукха ха йоаццаш баха хайшаб Грозненски нефтемаслозавода болхлой дезалаш. Кхы чIоагIагIа мишта хила йиш я аьнна хеталуш дар царчу керда баха хайшарий гIадбахар... Кхалнах а царца цхьана кхувш доагIа бераш а, шоаш гIадбахар хьула ца деш, хьежар лакхача, паргIатарча, сийрдача цIеношка. Газ а хий а чудилла лаьрххIа кийчъяь кухнеш. Паро хулийташ йола цIеношдIохьду йIовхал. Ваннаш... Уж хIамаш дар кердача фусамхой деган гIаддигараш. Кхалнаха, бела а белаш, йоахар:

— Iадика хийла хьа, кхы юха а гургйоацаш, тхона кIордаяь керогаз...

ШоллагIча дийнахьа дага а доацаш, цхьаькха дегагIозле а ера кердача фусамхошта... Делкъига хIама юача ханна, бизза боккха кхоъ яй а бахьаш ена керда баха хайшарий цIен подъезде хьаэттар нефтемаслозавода болхло Валентина Михайловна Остапенко. Юкъамоттигерча подъезде лаьтта шийна бовзаш бола кхалнах болча кхаьчача юха а сеца, доккхал а деш бIаргаш ший яьшкахьа а лекха, дикка чIоагIа ела а къежаш аьлар цо:

— Ма дика ба-кх укхазара цIагIа кийчбу кхача! Чам болаш а ба. Маьха беза а бац. Хержа эца йиш йолаш а ба...

Цул тIехьагIа, боккхача яь тIара ногIар хьал а айдаь, йоах:

— Хьажал шоай, миштай борщ? — ТIаккха кхалнаьха бIаргашта хьалхашка лепа яьлар цо хьаеттача, юкъе кIайча тIаь боккха кIаьд а лелаш йолча борща хьоанало къего тIехе.

Цул тIехьагIа кхалнах, сихбенна поселкера цIагIа кхача кийчбу кухни йолча оагIонгахьа болабелар.

ХIаьта саррахьа балхара чубаьхнача кердача фусамхоша, чIоагIа чам а болаш, пхьера йиар йоакхо еча цIен-ноаноша цIагIара кхача кийчбеча кухнера ена борщ, супаш, котлеташ. Пхьер дувцилга доаццаш дика дар... Къаьстта раьза хилар цIен-ноаной цIагIара кхача кийчбеча кухнера кхухьача кхачанга бода мах цIагIа шоаш кийчбечунга бодачул 25—30 процент кIезигагIа хилар гучадаьлча. ХIаьта керттерадар — кхалсага гира боккха мухь дIабалар да: хьалха массе а хана санна хIара денна продукташ лохаш ада безаш царех цIагIа кхача кийчбе безаш хилар дIадоал.

Иштта кхаьчар Андреевски долинерча поселке керда баха хайшарашка шоллагIа йола дегагIозле.

«Старогрознефть» яхача мехкдаьтта промыслай управлене болхлой Iалашбара отдела С. Катаяма цIерахча кердача поселкера № 6 йолча цIагIара кхача кийчбу кухни дIадаха шу чакхдоаллаш мара йиллаяц. Из йиллай хьинаре а говзал йоаллаш а долча кагирхой кулгацца. Доккхача цIеной лохехьарча этажерча помещене я кхачанга ухараш тIанийбара йола зIамиго зал. БIарг сийрдабоаккхаш безамеи цхьалхале йолаши кийчъяь я из кухни.

Тахан кхача хьателаш я Педаненко Антонинеи Рыженкова Любеи. Цар, сих а ца луш, массаза а санна чехка без-безача кхачах хьалъюз шоашка дIакхувдаю клиентий пхьегIаш. Кухне меню тIа белгалбаь ба тайп-тайпара кхача — дийтта тайпа. Цигга эца йиш я кхехкадаь фуаш, шура... Меню тIа массе а хана йолаш я компот, кофи. Чубахьа безам болчоа эца болаш ба кийчбаь бод а... ХIаьта дIа ма хьежжинге а бIарг тIаотташ цар фуд аьлча — из да кухне болхлой шоаш дер цIена деш, вIаштIехьале йолаш хилар.

Шоаш болча кхачанга ухача нахаца хIара денна дага а бувлаш, царна эш-эша кхача кийчбара йоакхо ю кухне болхлоша. ХIаьта цар хьашт долаш мел дар кхоачашде-м сел атта а дац, хIана аьлча поселке бахаш ба алапеш дика а долаш, балха ди йистедаьнначул тIехьагIа цIагIа дика кхача баара тIера а бола дукха а мехкдаьттахой, химикаш, гIишлонхой.

Укхаза баха дезалаш Iалашбарал совгIа, цIагIара кхача кийчбеча кухне Iалашъеш я вай республике эггара йоккагIа йола нах бахача цIеной массив хьалъеш болча гIишлонхой йоккхеи денгара денга кхы а йоаккхагIа хулаш йоагIеи коллектив.

Оттаьйча ассортиментагIа продукци арахецара хIара бетта планаш 130—140 процент кхоачашъеш хиларал совгIа, цигара кхача буараштa эшар фуд а хьожаш болх беш я барт тайна йола кухне коллектив. Наха эшар — закон да кухне болхлошта.

Поселке бахаш болча наха сий а деш ювц ший гIулакха говзанча йола повар Антонина Андреевна Педаненко. «Дошо кулгаш» — оал цунах кхача къердаш болча цIенноаноша. Цун ерригa говзал наьха йоакхо яра тIаерзаяь я, хIаьта ше деш дола гIулакх дукхадезаш хилара из уйла шийца болх беш болча ший новкъосташта чу а йоссаю цо.

ЦIагIара кхача кийчбеча кухне болх хьинаре а денале а вIаштIехьабоахар, цун коллективана хьехам а хьакъал а телар цун производства заведующи йола Панасюк Раиса Алексеевна я. Атта хиннабац цу производствана кулгалдарга из кхоачаяь бола цун никъ. Доллача хIаман дух тIа ювла гIерташ йола из хадданза ший говзал, кхетам лакхбе гIерташ хиннай. Ше болх беш йоллашехьа тIехдина дийша йистеяьккхар цо кулинарни училище цул тIехьагIа поваралла болх бир. Соахка Грознерча общественни кхачан къоначa кулинарий конкурсе хьалхарчарех цхьа моттиг лаьцар цо хIаьта совгIата Нохч-ГIалгIай АССР торговле Министерства грамота а елар.

ЦIагIара кхача кийчбеча кухне Iалашбе беза нах дукхагIа хулаш латтар бахьан долаш цун балха тIа хIанззехьа а гучаювла йолаенна кухне болхлошка шоай низаца дIайоахалургйоацаш йола халонаш.

Поселке сихдаь хьалдеш латт наха чу баха цIенош. Укх шера цига керда баха ховшаргба цхьа эзар гаргга къахьегамхой дезал.. Поселке лаьррхIа мехкдаьттахой кагирхошта хьалъяьй 300 саг вахаш йола общежити. Культурага, аьттонашка, кийчъяра комфортабельностага диллача дикагIча классех йолча гостиницел хIамма а эрга яц из.

Кхыметтел цхьаккха столови а йоацаш общественни кхача баара цIагIара кхача кийчбу из цхьа кухни мара кхы моттиг а йоацаш йолча поселке бахаш бола нах селла сиха дукхагIа хулаш латтаро цун болх шербанза ца боалача отташ хилар гуш ма дий. Цхьабакъда, цунна эша помещени йоацаш хиларо из шербе таро хулийтаргьяц. Цудухьа, Новая Катаяма яхача поселкерча общественни кхача баара гIулакх «пробкаш» хиларга ца а хьежаш, Грозненски Горсовето, торговле Министерства, Старопромысловски райисполкомо хIанззехьа а къоастаде деза поселка столови хьалйира е № 6 йолча цIагIара кхача кийчбеча кухнена производство шеръелга Iалашдулургдола помещени ялара дош. Цу гIулакха ше къаьстта йола йоакхо а терко а е декхарийла ба «Старогрознефта» НПУ ОРС-а кулгалхой.

Ф. КОРОТКОВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен лаьтталеладерхо» яха передача (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Делиб. «Коппелия» яхача балета тIара доакъош. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 16.05 — Ашараш. 16.15 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Халкъа иллей концерт. 17.00 — «Экономистий форум» яха промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала). 17.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала) 17.30 — Миллионаш барий ленински университет. — Москвара трансляци. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Дувцар телеграмма тIа» яха телефильм. 13.00 — В. И. Ленина цIерах йола пионерски организаци хьахинна ди (нохчий меттала). 18.25 — Телевизионни кердадараш. 18.40 — Юрти нахи яха передача (нохчий меттала). 19.40 — Киножурнал. 19.50 — Английски метта урок. 20.20 — Бийса сатийна хийла шун, бераш! 20.40 — Сомий бошамаши баьца доараши леладечарна дола хьехамаш. 20.55 — «Тихий Дон» яха художественни фильм (шоллагIа сери).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктоххама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ02527. Заказ № 2875.